

Міністерство освіти та науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Факультет психології та соціальної роботи
Кафедра дошкільної освіти

01 освіта
012 дошкільна освіта

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістр

«ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ЗАНЯТЬ ДИТЯЧИМ ДИЗАЙНОМ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»

студентки **Юрчук Юлії Юріївни**

Науковий керівник: Матвієнко Світлана Іванівна

Рецензенти:

канд. психол. наук, доцент **Пісоцький О.П.**

канд. пед. наук, доцент **Голота Н.М.**

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

м. Ніжин - 2019

Юрчук Ю.Ю. Формування інтересу до занять дитячим дизайном у дітей старшого дошкільного віку / Ю.Ю. Юрчук. – Кваліфікаційна робота. – Ніжин, 2019. – 122 с.

У науковій роботі досліджується проблема залучення дітей старшого дошкільного віку до занять дитячим дизайном, що розглядається як художнє конструювання. Розкрито теоретичні основи дизайнерської діяльності дітей старшого дошкільного віку, надано сутнісна характеристика поняття «інтерес» стосовно дизайнерської діяльності. Визначено педагогічний потенціал дизайнерської діяльності. Експериментально досліджено організаційно-педагогічні умови формування інтересу до занять дитячим дизайном у дітей старшого дошкільного віку. Розроблено авторську програму залучення старших дошкільників до занять дитячим дизайном «Маленькі чарівники» («Вчимося створювати світ краси»). Надано ґрунтовні висновки до роботи.

Ключові слова: інтерес, цікавість, дизайн, дитячий дизайн, художнє конструювання, діти старшого дошкільного віку, інтерес до дизайнерської діяльності.

Yurchuk Yu. Yu. Formation of interest in children's design classes in children of senior preschool age / Yu. Yu. Yurchuk. – Qualifying work. - Nizhyn, 2019. - 122 p.

In the scientific work the problem of attraction of children of senior preschool age to occupations by children's design that is considered as art designing is investigated. Theoretical bases of design activity of children of senior preschool age are opened, the Essential characteristic of concept "interest" in relation to design activity is given. Pedagogical potential of design activity is defined. The organizational and pedagogical conditions for the formation of interest in children's design in children of senior preschool age are experimentally investigated. The author's program of introducing senior preschoolers to children's design classes "Little wizards" ("Learning to create a world of beauty") was developed. Thorough conclusions to the work are given.

Keywords: interest, curiosity, design, children's design, artistic design, children of senior preschool age, interest in design activities.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	9
1.1. Дизайнерська діяльність як особливий вид художньо-перетворювальної діяльності	9
1.2. Сутнісна характеристика поняття «інтерес» стосовно дизайнерської діяльності	13
1.3. Педагогічний потенціал дизайнерської діяльності	22
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	28
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ЗАНЯТЬ ДИТЯЧИМ ДИЗАЙНОМ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ .	29
2.1. Критерії та показники сформованості інтересу старших дошкільників до занять дитячим дизайном	29
2.2. Методика та результати дослідження рівнів сформованості інтересу до занять дитячим дизайном у дітей старшого дошкільного віку	36
2.3. Чинники впливу на формування у дітей 6-7 років інтересу до занять дитячим дизайном	50
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	57
РОЗДІЛ 3. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ЗАНЯТЬ ДИТЯЧИМ ДИЗАЙНОМ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ...	58
3.1. Обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування інтересу до занять дитячим дизайном у дітей старшого дошкільного віку	58

3.2. Характеристика системи роботи з перевірки організаційно-педагогічних умов формування інтересу старших дошкільників до занять дитячим дизайном	65
3.3. Оцінка ефективності організаційно-педагогічних умов формування інтересу старших дошкільників до занять дитячим дизайном	77
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	85
ВИСНОВКИ	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	92
ДОДАТКИ	98

ВСТУП

В сучасних умовах розвитку суспільства проблема розвитку творчого потенціалу особистості набуває особливої значущості. Передовсім, це зумовлено зростаючою потребою суспільства в креативних людях, які здатні жити та діяти у оновленому соціально-економічному середовищі. Прогресивний рух суспільства залежить від тих людей, які можуть творчо мислити, генерувати цікаві, нестандартні ідеї та підходи до виконання роботи, які є творчими, енергійними, здатними самостійно навчатися впродовж життя.

Креативний потенціал особистості не формується сам собою, його розвиток має бути перманентним і починатися вже з перших років життя дитини. У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні вказано на те, що в умовах глобалізаційних змін на часі модернізація змісту дошкільної освіти, гуманізація її цілей та принципів, переорієнтація на розвиток особистості дитини як основний ресурс, що визначає поступальний рух суспільства.

Велике значення щодо реалізації основних положень даного нормативного документа має формування компетенцій дошкільника у царині різних видів і жанрів мистецтва. Вирішення завдання щодо формування зазначеної компетентності потребує, перш за все, розробки технологій розвитку інтересу дитини до мистецтва та художньо-продуктивної діяльності.

Проблема формування інтересу до різних видів мистецької діяльності є складною, багатогранною і досліджується представниками різних наук. Методологічні основи формування інтересу особистості досліджували філософи-класики (К. Гельвецій, П. Гольбах, І. Кант, Г. Гегель та ін.), представники сучасної філософської (В. Андрущенко, І. Бойко, Г. Гак, А. Здравомислов, Н. Надольний та ін.) та соціологічної думки (Н. Крилова, О. Бородіна, О. Семашко, К. Соколов, Ю. Фохт-Бабушкін та ін.).

Вивченню сутності інтересу присвячено численні праці зарубіжних психологів (А. Маслоу, Ф. Лерш, Р. Мей, К. Роджерс, В. Франкл, Е. Шпрингер та ін.). Психологічне значення інтересу та його структури вивчали Б. Ананьєв, М. Беляєв, Л. Божович, О. Ковальов, Г. Костюк, Н. Морозова, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, Г. Щукіна та ін. Вчені дійшли висновку, що інтерес пов'язаний з потребами і ґрунтується на емоційних, інтелектуальних і вольових процесах.

З наукових праць, що висвітлюють проблему розвитку пізнавальних інтересів, необхідно відзначити дослідження І. Беґа, Н. Бібік, О. Савченко, О. Сухомлинської та ін. На важливості дослідження пізнавального інтересу в сучасній зарубіжній гуманістичній педагогіці наголошують автори американської концепції «ефективної школи» (Р. Шейерман, А. Елліс, Д. Балз, Дж. Фаутс та ін.). Сучасними дисертаційними роботами, в яких висвітлюється проблема формування інтересу дітей та учнівської молоді до різних видів мистецької діяльності, є дослідження П. Богоноса, С. Жукова, Т. Кротової, Л. Кузьмінської, В. Лапченка, В. Лебедева та ін.

Серед креативних технологій великий потенціал мають дизайн-технології як сучасний напрям художньої освіти дітей та учнівської молоді, проте досвід використання їх щодо розвитку особистості вивчений недостатньо. Окремі аспекти вивчення дизайн-технологій щодо розвитку креативності розкрито в працях О. Гервас, В. Глазичева, Є. Лазарева, Л. Переверзева В. Сидоренка та ін. Зарубіжними дослідниками створене обмежене коло робіт (Е. Асланова, Л. Малиновська, Н. Конишева та ін.) з питань творчого розвитку дітей молодшого шкільного віку, однак практично відсутні наукові роботи щодо визначення особливостей залучення дітей дошкільного віку до дизайнерської діяльності.

Серед дисертаційних досліджень українських науковців, проблема навчання дошкільників 6-7 років основам дизайну частково розглянута в працях А. Івершинь, Н. Луцан, Н. Голоти.

Таким чином, суперечністю між соціальною значущістю проблеми формування інтересу дітей до дизайн-діяльності в умовах ЗДО й відсутністю теоретично обґрунтованих умов і педагогічних засобів його реалізації визначається **актуальність даного дослідження.**

Метою дослідження є дослідження організаційно-педагогічних умов формування інтересу дітей старшого дошкільного віку до дизайнерської діяльності.

Завдання дослідження:

1. Обґрунтувати особливості дизайнерської діяльності, розкрити її педагогічний потенціал.
2. Схарактеризувати поняття «інтерес» та проаналізувати його специфіку стосовно дизайнерської діяльності.
3. Розробити критерії, показники та визначити рівні сформованості інтересу до дитячого дизайну у дітей старшого дошкільного віку.
4. Дослідити стан практики закладу дошкільної освіти щодо ефективності проведення роботи з формування у дітей 6-7 років інтересу до дитячого дизайну.
5. Створити експериментальну програму формування дітей старшого дошкільного віку інтересу до дизайнерської діяльності та надати результати її запровадження.

Об'єкт дослідження – процес формування інтересу дітей старшого дошкільного віку до дизайнерської діяльності.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови формування інтересу старших дошкільників до дизайнерської діяльності.

Гіпотеза дослідження полягала у наступному: формування інтересу у дітей старшого дошкільного віку до дизайнерської діяльності буде успішним, якщо задля цього будуть реалізовані наступні умови:

- 1) ураховано специфіку виявів інтересу дитини старшого дошкільного віку до дизайнерської діяльності;

- 2) забезпечено компетентність вихователів у галузі художньо-перетворювальної (дизайнерської) діяльності;
- 3) створено предметно-розвивальне середовище як чинник реалізації художньо-творчих здібностей дошкільників старшого дошкільного віку.

На теоретичному рівні завдання дослідження вирішувались за допомогою **методів**:

Теоретичних: аналіз педагогічної, психологічної, мистецтвознавчої та науково-методичної літератури, сучасної педагогічної періодики з дошкільного виховання, історико-логічний, класифікація, конкретизація наукової інформації.

Емпіричних: індивідуальна бесіда, розглядання ілюстрацій високохудожніх зразків, вивчення продуктів праці дітей (аналіз дитячих робіт), виконання попередніх творчих робіт, метод «мистецької палітри», аналіз матеріальної бази старшої групи, анкетування; педагогічний експеримент.

Статистичних: методи обробки експериментальних даних.

Дослідно-експериментальна база. Дослідження здійснювалось протягом 2019 рр. на базі закладу дошкільної освіти №68, м. Києва. Дослідженням було охоплено 32 дітей старшого дошкільного віку та 8 вихователів.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає у:

- систематизації наукових поглядів на досліджувану проблему;
- в уточненні сутності поняття «інтерес до дизайнерської діяльності» стосовно дітей 6-7 років;
- визначенні критеріїв, показників та рівнів сформованості інтересу дітей старшого дошкільного віку до дизайнерської діяльності.
- теоретичному обґрунтуванні організаційно-педагогічних умов, що сприяють формуванню інтересу дошкільників старшого дошкільного віку до дизайнерської діяльності.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що розроблені теоретичні, діагностичні та експериментальні матеріали дослідження можуть використовуватися педагогами закладів дошкільної освіти у формах підвищення кваліфікації з різних питань художньо-естетичного розвитку дошкільників. Матеріали здійсненої наукової роботи можуть використовуватися студентами спеціальності «дошкільна освіта» для написання наукових досліджень з обраного напрямку.

Апробація результатів здійснювалася через:

участь у Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасне дошкілля: актуальні проблеми, досвід, перспективи розвитку», м. Ніжин, НДУ імені Миколи Гоголя, 20-21 листопада 2018 р.,

За результатами дослідження надруковано статтю:

«Методичні основи організації дитячого художнього конструювання» // Педагогічний альманах: збірник наукових праць студентів НДУ імені Миколи Гоголя», 2019 р. – С. 246-250.

Структура дослідження: магістерська робота складається зі змісту, вступу, трьох розділів із підрозділами, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи – 123 сторінки, з них – 92 сторінки основного тексту. Список використаних джерел охоплює 6 сторінок – 62 позиції. Магістерська робота містить 5 таблиць, 5 діаграм та 9 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Дизайнерська діяльність як особливий вид художньо-перетворювальної діяльності

Одним з найважливіших чинників естетичного виховання є художньо-перетворювальна діяльність. Як різновид мистецтва, вона відтворює життя та індивідуальне ставлення до життя у художніх образах, що є найбільш цілісною характеристикою явищ дійсності (оскільки воно враховує і можливість їх зображення, і неминучий факт їх індивідуальної особистісної оцінки).

Дитяча художня діяльність як мистецький феномен вивчалися дослідниками другої половини 20-го ст. Е. Белкіною, Т. Дороновою, Є. Ігнат'євим, Т. Козаковою, Т. Комаровою, В. Котляром, В. Мухіною, Г. Підкурғанною, Н. Сакуліною, Є. Фльоріною та ін. На думку дослідниць Н. Кириченко, Т. Науменко, нові форми суспільної практики початку 20-го століття віднайшли місце у системі освіти. Так, у дошкільну та шкільну освіту вже запроваджуються інтегровані мистецькі курси, які включають елементи художньо-оздоблювальної діяльності, художнього конструювання (дизайну) [11; 14; 26; 34; 37-38; 51; 59].

З'ясування теоретичних основ дизайну (як різновиду художньої діяльності), що можуть також використовуватися у практиці роботи з дітьми старшого дошкільного віку є важливим для нашого дослідження.

За визначенням енциклопедичного довідника, *художнє конструювання* або *дизайн* є своєрідним методом проектування предметного середовища [18, с. 64]. Дизайн проектує не все середовище, здебільшого його технічну частину. При цьому проектувальники-дизайнери здійснюють системний

підхід, розробляючи предмет у його зв'язку з людиною. Дослідник Е. Квятковский зазначає, що головним завданням дизайну є формування позитивних техніко-естетичних властивостей – споживчих властивостей, на відміну від виробничих, техніко-економічних властивостей, які формує інженер [22, с. 11].

Створений дизайнером повноцінний предмет повинен володіти цілісним (органічним) поєднанням властивостей краси та корисності у співвідношенні з тим ідеалом необхідності, цінності, який склався в умовах існування культури суспільства. Ряд дослідників (О. Гервас, К. Дубас, О. Калініченко, Н. Кириченко) вважають, що дизайн можна визначити як невід'ємний складник частину проектування (другу частину складає інженерне конструювання), О. Гервас вважає його методом компоновання предметних елементів та зв'язків у системах «людина – середовище» для отримання позитивних техніко-естетичних (споживацьких) властивостей об'єкту, що проектується у співвідношенні з сучасним цілісним ідеалом матеріальної й естетичної культури [11].

Художнє конструювання виникло на певному етапі культурно-економічного розвитку суспільства, воно є продовженням культури. А культура відображає рівень цивілізації. Тому зрештою дизайн спрямований на проектування визначеної сфери культури сучасного суспільства.

Дизайн-діяльність розглядається теоретиками дизайну (Н. Конишева Т. Кара-Васильєва, В. Сеньковський, В. Сидоренко та ін.) як єдина техніко-естетична система з визначеними завданнями та функціями [32, с. 12], головною метою якої є культурно-центристська антропологічна орієнтація створеного предметного світу і зв'язків людини з цим світом у рамках цілісної матеріально-художньої культури суспільства. На думку І. Масєєва, дизайнер розглядається як фахівець, що відповідає за функціональний та естетичний рівень предметів та компонентів, створюючи певне середовища [35, с. 44].

Тобто, *метою дизайнерської діяльності* є формування певної галузі соціально та економічно обґрунтованої матеріально-естетичної культури. Конкретне завдання дизайну полягає у формуванні предметних систем, що володіють високими техніко-естетичними (споживчими) властивостями, визначаючими красу та користь об'єкта дизайну.

О. Гервас визначає у дизайні ряд *функцій*, у яких виявляється його соціально-культурна, споживчо-функціональна і комунікативно-естетична цінність [11, с. 18]. Функції дизайну близькі до творчої діяльності, в цілому являють собою єдину систему, в яку входять: конструктивна, гносеологічна, аксіологічна, виховна, евристична, соціальна, комунікативна, гедонічна функції.

Конструктивна (перетворювальна) функція обумовлює своєрідне реконструювання, перетворення предметного світу для задоволення матеріальних і духовних, в тому числі естетичних потреб людини [там само] .

Вчений В. Тименко висловлює думку про те, що найважливіша роль належить *педагогічній*, виховній функції дизайну, значення якої проявляється в тому, що дизайн-продукт належить до тих феноменів, які безпосередньо й ефективно формують естетичні потреби та смак людини. Істотне ідеологічне значення має й сам факт створення такого продукту, «який опосередковано відбиває ідеологію того чи того суспільства» [59, с. 9].

Комунікативна функція твору дизайну складається з передачі визначеної інформації як утилітарного, так і естетичного порядку. Це забезпечує різноманітні зв'язки між людьми в процесі використання продуктів дизайну [11, с. 18].

П. Білецький вказує на те, що *гедонічна* функція дизайну – це здатність дизайн-продукту викликати у споживача естетичні емоції. Наявність емоційного виклику незалежно від його позитивного чи негативного змісту – завжди обумовлює сприйняття дизайн-продукту [7, с. 27].

Дослідниця О. Гервас зазначає, що усі функції дизайну в їх системному взаємозв'язку сприяють реалізації завдання дизайну – формуванню

гармонійного предметного середовища, яке найбільш повно задовольняє матеріальні та духовні потреби людини (дод. А). Тому дизайн створює матеріальні цінності, що безпосередньо, у процесі художнього конструювання набувають естетичної цінності, яка включає продукт в певну систему культури, в тому числі – в естетичну [11, с. 17].

Сучасна «Енциклопедія освіти» визначає, що дизайн за своїм *характером* (фахова організація діяльності), *методом* (художнє проектування) і *метою* (естетична організація предметного середовища) належить до естетичної діяльності. За предметом, засобами і результатами дизайнерська діяльність входить у структуру промислового проектування, а через нього – у систему промислового виробництва [18, с. 129].

У науці існують різні точки зору на дизайн. Дизайн вважають видом мистецтва або специфічним видом техніко-естетичної творчості. Художник-конструктор у процесі своєї діяльності трансформує естетичні цінності (в тому числі накопичених мистецтвом), які мають соціальний зміст, у предметне середовище, використовує технічні засоби, досягнення і цінності і матеріально-естетичної культури суспільства.

На думку Н. Анищенко, завдання промисловості полягає в тому, щоб змінити світ так, аби людина найкраще могла задовольнити в ньому свої потреби. Але у людини є потреби жити радісно, жити весело, жити інтенсивно... Якщо у людини немає творчої незалежності, немає художньої насолоди, життя стає безрадіним. Тому потрібен «союз промисловості та мистецтва» [2, с. 39].

Вплив науки і техніки на художнє конструювання відображається у стрімкому поглибленні наукових основ дизайну. Сучасний дизайн опирається на розгорнуту систему положень, розроблених такими дисциплінами, як філософія і соціологія, економіка і математика, ергономіка і теорія інформації, семіотика і естетика [14, с. 66].

І. Масєєв вважає, що наука озброює дизайнера сучасними методами пізнання світу, відкриває перед ним можливість нового бачення реальності,

дозволяє застосовувати не тільки нові методи пізнання, але й нові методи створення речей. Так з'являється можливість використання математичного апарату в проектуванні, візуального моделювання з використанням комп'ютерної техніки [35, с. 62].

Використання наукових методів у дизайнерській практиці дозволяє розкрити можливості творчих процесів. Істотно важливим стає перехід від емпіричних рішень, обґрунтованих здебільшого на особистому смаку художника або замовника до всебічного дослідження техніко-естетичних, соціальних, культурних і психологічних факторів, які визначають можливу «ефективність і рентабельність спроектованого дизайн-продукту» [11, с. 35].

При цьому дизайн стає своєрідним інструментом розвитку творчих здібностей споживачів таких дизайн-продуктів, з яких споживач може створити дизайн-системи залежно від своїх індивідуальних особливостей і характеру.

Таким чином, дизайн виступає художньо-мистецькою категорією, що дозволяє людині здійснювати перетворення у сфері власного буття та навколишнього предметного світу. Предметний світ володіє великою силою зворотної взаємодії на людину та суспільство, формує певне ставлення людей до оточуючої їх природи і мистецького середовища, що є основою мистецької діяльності людини.

1.2. Сутнісна характеристика поняття «інтерес» стосовно дизайнерської діяльності

Проблема формування інтересу до різних видів мистецької діяльності є складною, багатогранною і досліджується представниками різних наук. Поняттю «інтерес» присвячена численна психологічна, педагогічна, соціальна література. Це підтверджує його реальну значущість для вивчення

особистості та розуміння найважливіших особливостей оволодіння людиною культурно-історичним досвідом.

Методологічні основи формування інтересу особистості досліджували філософи-класики (К. Гельвецій, П. Гольбах, Е. Кант, Г. Гегель та ін.), представники сучасної філософської (В. Андрущенко, І. Бойко, Г. Гак, А. Здравомислов, Н. Надольний та ін.) та соціологічної думки (Н. Крилова, О. Бородіна, О. Семашко, К. Соколов, Ю. Фохт-Бабушкін та ін.). Науково-теоретичні підходи до цієї проблеми висловлені в працях Н. Добриніна, В. Мясищева, С. Рубінштейна, Б. Теплова, Г. Щукіної та інших вчених.

Порівняння опублікованих визначень поняття «інтерес» свідчить про достатньо широке його трактування. Інтерес розглядається з огляду спрямованості уваги особистості на певний об'єкт (С. Рубінштейн, О. Леонтьев та ін.), відношення до нього (Б. Теплов, А. Ковальов, В. Мясищев та ін.), емоційного прояву пізнавальної потреби (Н. Морозова, О. Петровській, Г. Щукіна та інші дослідники).

У різних галузях науки – філософії, педагогіці, психології поняття «інтерес» визначається по-різному. У філософському словнику поняття «інтерес» трактується наступним чином. Інтерес – (від лат. *Interest* – має значення, важливо) – спосіб відношення соціального суб'єкта до необхідних умов існування і розвитку його, що виражається в прагненні створювати і використовувати ці умови. Це те, що необхідне, значуще для індивіда, колективу, класу, нації або суспільства; одночасно інтерес є породженням об'єктивних соціальних умов, які спрямовують волю, бажання та діяльність людей» [61, с. 168].

Філософське трактування поняття інтерес означає як сутнісну характеристику особистості, що має складну внутрішню структуру: об'єктивна сторона інтересу полягає в тих зв'язках, які в ньому виражені; суб'єктивна – розкривається у сукупності ідеальних частин діяльності [там само]. Існує також наступне визначення поняття «інтерес» – допитливість,

умова бажання дізнатися або брати участь у чомусь; якість, яка збуджує турботу та зацікавленість» [8, с. 15]. – 70%

Вивченню сутності інтересу присвячено численні праці зарубіжних психологів (А. Маслоу, Ф. Лерш, Р. Мей, К. Роджерс, В. Франкл, Е. Шпрингер та ін.). Психологічне значення інтересу та його структури вивчали Б. Ананьєв, М. Беляєв, Л. Божович, О. Ковальов, Г. Костюк, Н. Морозова, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, Г. Щукіна та ін. Вчені дійшли висновку, що інтерес пов'язаний з потребами і ґрунтується на емоційних, інтелектуальних і вольових процесах.

За А. Здравомисловим поняття *«інтерес»* – це відношення особи до предмету як до чогось безпосередньо для неї цінному, привабливому [19, с. 153]. Зміст і характер інтересу людини пов'язані як з будовою і динамікою його мотивів і потреб, так і з характером тих культурних форм і засобів предметного освоєння дійсності, якими він володіє.

А. Здравомислов, розглядаючи детально структуру окресленого соціального дійства, доходить висновку щодо існуючого певного потенціалу категорій: необхідність – потреба – інтерес – мета – свобода. Потреба, інтерес, мета – являють собою внутрішні спонукальні сили діяльності суб'єкта, і в цьому є їх спільність. Однак між ними є й різниця. Потреба – більш широке поняття у порівнянні з інтересом. Потребу можна визначити як безпосередній вияв необхідності у структурі суб'єкта, вона є те, що потребує свого задоволення, завдяки чому виступає вихідною причиною діяльності. Інтерес же пов'язаний з необхідністю опосередковано, – через потребу. Інтерес є прагнення до задоволення потреби. Мета, в свою чергу, є «усвідомленим інтересом» [19, с. 74].

Знання сутності і своєрідності інтересу, його місця в багатогранній системі людської діяльності та взаємовідносин, у взаємодії особистості із внутрішнім й зовнішнім світом, що потребує її свідомої регулятивної активності, є важливим і необхідним в різних прикладних галузях гуманітарної науки, в тому числі й педагогічній.

Інтерес виступає як одне з основних понять, що надає роз'яснення стосовно рушійних сил поведінки особистості. Теоретичне їх осмислення, однак, неоднозначне. Це має відображення, перш за все, у багатозначності трактування основних пояснювальних конструктів, таких, як потреба, мотив, мета, свобода. Безпосередньою причиною діяльності людей є присутня система потреб та інтересів, що є витокom їхньої активності. Потреба – це елемент системи, відсутність якого перешкоджає її нормальному функціонуванню, а іноді робить це неможливим.

У науковій літературі розглядаються численні визначення поняття «інтерес», надаючи йому характеристики як «устремління», «переживання», «ставлення», «спрямованість». Не випадково, що у працях найбільш відомих дослідників Н. Бібік, А. Кондратюк, А. Кульчицької, головна увага зосереджена на виявленні сутності поняття *інтерес*.

При формуванні інтересу слід доцільно спиратися на системний підхід у взаємодії як педагогічних впливів на потребово-мотиваційне поле особистості, так й організації культурно-просвітницької діяльності через багатокомпонентний зміст та рівень її засвоєння, форми реалізації поряд з емоційно-естетичним переживанням. Взаємодія інтересу з перцептивно-когнитивними процесами може призвести до розвитку конструктивних, інтелектуальних, художніх, творчих форм діяльності, або до неконструктивної, і навіть психопатологічної поведінки. «У значній мірі це визначається формуванням і соціалізацією інтересу особистості» [22, с. 201].

Одночасно О. Леонтьєв розглядає інтерес як мотив діяльності [32, с. 148]. Мотиваційна сутність інтересу вважається багатьма авторами основою ефективної навчальної діяльності, про що йшлося вище. У численних роботах, спрямованих на дослідження інтересу до навчання, традиційним концептуальним положенням є мотиваційний характер інтересу.

У дослідженні проблеми інтересу А. Кульчицька та О. Мисковець акцентують увагу на вибіркoву спрямованість особистості на ту чи іншу діяльність, в основі якої покладено інтерес. Він також є й проявом

мисленнєвої або емоційної активності, як своєрідний сплав емоційно-вольових та інтелектуальних процесів, як домінуюча потреба, як ставлення людини до світу. Таким чином, поняття інтересу характеризується багатогранністю свого змісту, проявів і ролі для становлення та життєдіяльності особистості.

Цим напрямом визначені основні умови виховання пізнавального інтересу, а саме: створення ситуацій виникнення потреби в пізнанні; формування позитивного ставлення до предмета та способів діяльності, що забезпечує переживання успіху; організація діяльності, що сприяє поглибленню пізнавального інтересу.

Потреба в пізнанні бере початок від універсальної потреби в інформації, що притаманна усьому живому, поряд з потребами у поновленні речовини та енергії. До того ж, задоволення будь-якої потреби вимагає інформації про необхідні шляхи та засоби досягнення мети. Існуюча потреба в інформації – це потяг до нового, невідомого, незалежно від задоволення інших потреб. Потреба в інформації – це не тільки бажання познайомитись з новим, але й необхідність впорядкувати набуті дані.

А. Кульчицька зазначає, що допитливість характерна для людини протягом всього життя й пізнання істини здійснюється завдяки науці та мистецтву. Автор підкреслює і той факт, що засобами науки та мистецтва, через пізнання, людина намагається освоїти середовище, будуючи моделі її реальних об'єктів [29, с. 94].

Вчені вважають, що головним предметом навчальної діяльності є оволодіння системою знань, умінь, навичок, що, власне, й складає її сутність. Діяльність у навчальному процесі – це складний процес, у якому здійснюється поступове набуття знань, практичних умінь та навичок. Наукові дослідження підтвердили і той факт, що успішне формування знань, умінь, навичок та використання їх на практиці досягається шляхом продуктивної організації навчання, з орієнтирами на активізацію пізнавального інтересу. Слід зазначити, що структура навчальної діяльності передбачає не тільки

сприймання та запам'ятовування певного матеріалу, а й формування особистісного пізнавального інтересу.

Стосовно основ дитячого дизайну, сутність навчальної діяльності полягає в опануванні дітьми його теоретичних основ: розуміння дітьми на доступному рівні самого поняття «дизайн», його видів та засвоєння практичних основ тощо.

Доведено, що інтерес виконує роль зв'язку між потребою та інформацією, яку отримують дошкільники у процесі проведення різних форм художньо-перетворювальної роботи. Інформаційне насичення необхідне не тільки для оволодіння новими знаннями у галузі дитячого дизайну, але й для посилення пізнавальної потреби у подальшому.

Прояви інтересу до дизайн-діяльності, загалом, є ідентичними проявам інтересу до інших видів художньої діяльності (В. Мухіна, В. Котляр). М. Постников у дисертаційному дослідженні, присвяченому проблемі використання основ графічного дизайну у роботі зі школярами середніх класів, запропонував наступне співвідношення структурних компонентів, особистісних характеристик та їхніх показників, що зазначено нами у табл. 1.1:

Таблиця 1.1

Персоніфікована структура поняття «інтерес» (за М. Постниковим) [49, с. 8]

Структурні компоненти	Особистісні характеристики інтересу	Показники інтересу
1	2	3
Суб'єкт інтересу	Емоційне забарвлення особистісної причетності	Емоційно-особистісне відношення
Основа інтересу	Потреба	Наявність потреби
Відношення	Пізнавальна спрямованість. Дієвість	Пошуково-дослідницька діяльність. Вольові риси
Об'єкт	Спрямованість	Широта, глибина
Результат	Спрямованість на результат	Стійкість

Процес пізнання – це рух від розрізнених, неповних знань до науково-обґрунтованої системи знань, що опановується дітьми у навчальній

діяльності. Початком пізнання є фактичні знання. У подальшому здійснюється з'ясування закономірних причинно-наслідкових зв'язків між ними.

Кожний із зазначених компонентів інтересу потребує відповідних умов розвитку творчості щодо його формування, що стане об'єктом нашого подальшого дослідження.

Ознаки прояву інтересу можна представити декількома групами. До першої групи ознак інтересу належать: активне включення в певну діяльність, жадібне сприймання пізнавального матеріалу, зосередженість на цьому матеріалі, відсутність відволікань, переважання концентрованої уваги; виникнення запитань у навчальній діяльності, бажання не припиняти заняття. Друга група ознак прояву інтересу виявляється в зміні поведінки, яка позначається бажанням досягнути певної мети (О. Чебикін), розширенням зв'язків з навколишнім (Б. Мещеряков, В. Зінченко). У всіх випадках структура інтересу обов'язково містить емоційний, інтелектуальний та вольовий компоненти (Н. Морозова). У дошкільному віці інтерес являє собою певний психічний стан дитини, що відображає її стійке пізнавальне, емоційне позитивне ставлення до певних об'єктів, процесів, подій, явищ, персонажів, яке виявляє в різних видах діяльності.

Дослідниця Л. Аристова, провівши історико-соціометричний і функціональний аналіз цього поняття, виділила його структуру: суб'єкт і об'єкт інтересу, відношення між суб'єктом і об'єктом, потреба як основа інтересу: результат процесу реалізації інтересу [3, с. 8]. Як суб'єкт даного феномена виступає індивід (в нашому дослідженні – дитина), а як об'єкт – сукупні суспільні індивіди (майстри-ремісники), об'єкти дійсності і діяльності виробу художніх виробів), самі суспільні відносини.

Зміст взаємовідносин між суб'єктом і об'єктом складають відношення суб'єкта до дійсності, діяльності і самому собі. Основою даного феномена на рівні функціональних зв'язків визначається потреба. Результатом же процесу реалізації інтересу виступає задоволена потреба [там само].

Розглянемо окремі компоненти характеристики інтересу для визначення умов його формування. У понятті «інтерес» суб'єкту належить провідна роль перш за все тому, що інтерес – це складне особистісне утворення. Воно розглядається, з одного боку, як результат формування, розвитку особистості (Б. Ананьєв, О. Леонтєв, Д. Ельконін та ін.), з другого, – як форма спрямованості особи, віддзеркалення її індивідуальних особливостей (Л. Божович, Н. Добринін, С. Рубінштейн, Г. Щукіна і ін.). Отже, інтересу, як і всім його компонентам, властиві індивідуальні суб'єктивні якості. Підтвердження цьому можна знайти в характеристиках інтересу [10; 11; 34].

На думку вченого М. Постникова, в інтересі прагнення, тяжіння до об'єкту визначається усвідомленням життєвої значущості об'єкту або діяльності для суб'єкта [41, с. 44]. В. Роменець, розкриваючи механізм генези інтересу, доводить, що він підпорядковується не тільки логіці досвіду реальної діяльності і спілкування, але головне – діалектичному саморозвитку дитини, яка і сама активно будує свою мотиваційну сферу [132, с. 5].

Важливість персонально-значущих характеристик інтересу підкреслюють також дослідження В. Мухіної, Н. Зубачевської, Г. Козлової, Ю. Кривошеєва та ін.

Так, В. Мухіна необхідним чинником формування пізнавального інтересу вважає ситуацію «я» – включеності особистості в діяльність. Наближення суб'єкта до об'єкту інтересу «спонукає людину до самостійної постановки цілей діяльності й наполегливого досягнення їх, а отримані в ході діяльності знання й уміння є базою для постановки нових проблем, засобами їх вирішення в подальшій ситуації «я» - включеності, основою для поглиблення, розвитку інтересу» [41, с. 56].

Поняття *інтерес* розглядається нами як динамічна, емоційно-позитивна орієнтованість особистості на збагачення (розширення діапазону) когнітивного досвіду та форм практичної діяльності у дизайнерської діяльності.

Вчена Е. Белкіна, аналізуючи особливості формування інтересу до живопису, виокремлює наступні структурні одиниці поняття «інтерес», які є важливими щодо нашого дослідження, а саме:

- *емоційний* – як позитивне відношення суб'єкта діяльності до об'єкту (С. Рубінштейн, Г. Щукіна, Л. Блащук та ін.);
- *пізнавальний* – як активний перебіг усіх психічних процесів (О. Ковальов, Г. Щукіна, Є. Бабунова та ін.);
- *діяльнісний* – як намагання суб'єкта до діяльності, що приносить йому задоволення (О. Леонт'єв, О. Петровський, І. Красовська та ін.);

суб'єктивний (особистісний) – як особистісний смисл діяльності суб'єкта (персони) по реалізації інтересу (С. Рубінштейн, А. Маркова та ін.) [4, с. 46].

Аналіз педагогічної і психологічної літератури дозволив визначити «*інтерес до дизайнерської діяльності*» як емоційно забарвлену спрямованість уваги особистості до різних елементів дизайнерської (художньо-перетворювальної діяльності), що виявляється, зокрема, в активному освоєнні способів художньо-естетичної зміни навколишнього, у активній діяльності у галузі дитячого дизайну. Суб'єктивно така спрямованість виявляється в емоційному тоні самого процесу пізнання і переживається як захоплення специфічним видом художньо-конструювальної діяльності.

Таким чином, на основі теоретичного аналізу наукової літератури нами було визначено наступні структурні компоненти сформованості у старших дошкільників інтересу до дизайнерської діяльності (когнітивний, мотиваційний, практичний), їхні якісні характеристики та рівні сформованості у старших дошкільників інтересу до художньо-перетворювальної діяльності (достатній, середній, низький).

1.3. Педагогічний потенціал дизайнерської діяльності

Дизайнерська діяльність дошкільників безпосередньо пов'язана із художньою діяльністю в таких аспектах як: конструювання, композиція, колір. Основи дитячої художньої діяльності в означених параметрах вивчалися дослідниками Е. Белкіною, Г. Підкурғанною, Т. Комаровою, В. Мухіною, Т. Дороновою, Є. Ігнать'євим, Т. Козаковою, В. Котляром, Н. Сакуліною, Є. Фльоріною та ін. У працях зазначених учених художня діяльність дітей розглядалася, переважно, у контексті зображувальної діяльності щодо навчання їх основам композиції та колоріведення.

Значного розширення можливостей застосування (щодо перетворення навколишнього предметного середовища та життєвого простору дитини) дизайнерське мистецтво набуло з прийняттям Базового компоненту дошкільної освіти в Україні. За цим документом, метою сучасної дошкільної освіти визначається формування життєздатної ... творчої людини [13, с. 5]. Однією з пріоритетних ліній розвитку дитини дошкільного віку, за новою програмою, визначено розвиток креативності як здатності до творчості та вияву власної оригінальності. Дизайнерська діяльність якраз і є такою, що дозволяє якнайповніше виявити індивідуальне творче бачення проблеми оновлення навколишнього простору, надання йому більш естетичних та самобутніх рис [46, с. 2].

Зазначимо, що діти старшого дошкільного віку відрізняються особливим сприйманням, емоційною чутливістю, підвищеною пізнавальною активністю, можливістю образно мислити. Це вік інтенсивного розвитку пам'яті та уяви (В. Мухіна, О. Кононко, О. Савченко, Є. Торшилова та ін.).

На думку Е. Белкіної, саме мистецтво стає і засобом спілкування, і засобом пізнання дійсності, і засобом виховання дітей цього віку [4, с. 33]. За виваженої та організованої системи ознайомлення дітей з творами мистецтва, воно у змозі пробуджувати емоції, активізувати уяву, викликати саме ті переживання, які називають естетичними [1; 2; 3; 16; 23; 32].

Грунтовні дослідження у галузі психології дитячої творчості були здійснені психологами Л. Венгером, Л. Виготським, Л. Лепеховою, Н. Кириченко, В. Мухіною, В. Роменець, Дж. Селли, Р. Тафель, та ін.

На думку зазначених вчених, розвиток старшого дошкільника в середовищі декоративного дизайну розглядається в єдності формування його естетичного відношення до оточуючого і розвитку художніх здібностей. Н. Кириченко вважає, що робота з дітьми повинна будуватися так, щоб дитина одержувала яскраві враження, прагнула і могла виражати свої враження художньо-виразними засобами, придбавав багатоаспектний досвід художньо-естетичної діяльності, навчився творчо застосовувати його в своєму житті [23, с. 46].

Діти вчаться знаходити схожість і відмінність в доцільній красі форм природи, навколишніх предметах, в своїй продуктивній діяльності вони вчаться дбайливому відношенню до матеріалів, умінню знаходити і використовувати в своїй роботі ознаки естетичної єдності в навколишньому середовищі (сервіз, гарнітур, ансамбль). Це нове відношення, нова дизайн-діяльність формуються на базі та у надрах традиційних для ЗДО занять образотворчим мистецтвом, конструюванням і рукоділлям.

За програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі», загальною здібністю дитини щодо прояву та удосконалення власної творчості є *креативність*. Серед показників сформованості креативності у старшого дошкільника з огляду на розвиток умінь художнього конструювання та декоративного перетворення навколишнього є:

- відкритість до нових ідей;
- наслідування художніх взірців великої естетичної дії;
- схильність до руйнування стереотипів та відмова від шаблонів;
- спроможність бачити нові можливості за рамками запропонованих ідей [47, с. 297].

Існують види дизайну та декоративного мистецтва, які тією чи іншою мірою використовуються в художній дитячій практиці. Серед них:

етнодизайн: конструювання та моделювання одягу, традиційна кухня українців. ландшафтний дизайн: квітникарство, газони, парки.

- графічний дизайн.
- дизайн інтер'єру.
- сценографічний дизайн.
- дизайн-графіка у рекламному мистецтві.
- конструювання виробів.
- декорування виробів.
- створення декоративних композицій

Одним із різновидів графічного театру є *тіньовий* театр. Практична робота дошкільників – створення етикеток, новорічних подарунків, оздоблення шкатулок і коробок. Особливим видом дизайнерського мистецтва є *сценографічний* дизайн.

Графічна сценографія обслуговує театралізовану діяльність, акумулюючи зображувальний та ігровий початок. Синтез даних мистецтв сприяє збагаченню обох видів діяльності, підвищує творчу активність дітей. У них формується позитивне відношення до гри, малювання, ліпки, аплікації. Особливу цінність у художньо-творчій діяльності дошкільників має створення атрибутів і персонажів вистави власними руками. Цінність даних виробів у тому, що вони нанизані «живим нервом», тому особливо цінні для дитини. Графічна сценографія включає створення ескізів декорацій та власне декорацій; виготовлення атрибутів та персонажів тіньового театру, створення ескізів та деталей костюмів для гри-драматизації, дитячої опери; виконання персонажів та костюмів для картонного театру

За С. Матвієнко, існує два види дизайну – дизайн для дітей, що спрямований на створення комфортного для дитини матеріального середовища та дитячий дизайн, який багато в чому подібний до ручної художньої праці. В основі дитячого дизайну лежить художнє конструювання та декоративне оздоблення [39, с. 92].

У сукупності «дизайн для дітей» та «дитячий дизайн» відповідають фундаментальним педагогічним завданням: вони формують естетику середовища, що оточує дитину, стимулює її творчість, готують до життя в соціумі. Дослідниця Л. Парамонова визначає таку типологію у структурі дитячого дизайну (відповідно до класифікації, прийнятої в професійному дизайні) [47, с. 5]:

- 1) дизайн площинний (аплікативно-графічний);
- 2) об'ємний (наочно-декоративний);
- 3) просторовий (архітектурно-декоративний).

Пропонована автором класифікація розглядається в контексті трьох способів сприйняття дітьми навколишнього: середовища ляльково-ігрового, дитячого і дорослого [там само].

Заняття дитячим дизайном розвивають у дітей інтелект, культуру мови і спілкування, здібності до аналізу й узагальнення, творчі здібності – просторову уяву, проектно-образне мислення. Діти починають усвідомлювати своє співавторство, авторську компетентність, беручи участь в створенні об'єктів краси, вчаться упорядковувати побут, використовуючи набутий досвід дизайну в просторі дитячого садка.

Дослідник Г. Пантелєєв у праці, присвяченій проблемі художньо-естетичного розвитку дітей 5-10 років засобами нової художньо-декоративної діяльності – дитячого дизайну у ЗДО, пропонує такі напрями дизайн-діяльності, що відбувається за участі дітей:

- Перший напрям – дизайн в естетизації всього середовища життєзабезпечення людей.
- Другий – професійний дизайн, спрямований на упорядкування матеріально-культурного простору, що оточує дитину, – так званий «дизайн для дітей», створюваний дорослими.
- Третій напрям – «дитячий дизайн», тобто безпосередня участь дітей в естетизації свого побуту [46, с. 11].

В. Котляр у короткій характеристиці дитячого дизайну визначає, що у ньому єдність дидактичних і творчих задач відповідає сучасним педагогічним тенденціям поліхудожнього розвитку дітей [28, с. 63]. Л. Масол пов'язує вибір напрямів дизайн-діяльності дітей з необхідністю вивчення витоків поліхудожньої освіти, що є характерним як для шкільної, так і дошкільної освіти [36, с. 125].

Схарактеризуємо напрями дитячого дизайну більш детально.

Перший напрям – аранжування – зумовлює розвиток традицій дитячого рукоділля з орієнтацією на прикрасу одягу і декор інтер'єру (лялькового, дитячого, святкового). Це можуть бути: композиції фітодизайну, букети, гербарії-картини, біжутерія з штучного і природного матеріалу, вироби так званого «паперового фольклору», вітражі і мозаїки з кольорового пластика, ігрові деталі і елементи сюжетно-тематичних, казково-чарівних і орнаментальних композицій і ін. [46, с. 55-59].

Програма навчання дітей аранжуванню включає ознайомлення з доступними видами аранжування, їх практичне освоєння дітьми, а також ознайомлення з поняттям «ансамбль» як естетично організованої цілісності (комплект одягу, набір посуду – сервіз, гарнітур меблів, ансамбль інтер'єру). Діти виконують настінні композиції, використовуючи прийоми декору («напилення», «воціння», розписи, аплікації і ін.); оформляють свій побут рукодільними виробами (плетіння, ткання, кераміка і т.п.), співробітничать у створенні спільних робіт для ляльково-ігрового і святкового дизайну одягу і інтер'єру.

Другий напрям – дизайн одягу – визначає за необхідне ознайомлення дітей з культурою одягу і деякими доступними дошкільникам способами створення малюнків – ескізів, фасонів і декоративної обробки плаття. На дозвіллі діти малюють ескізи костюмів для персонажів літературних творів, мультфільмів, спектаклів, а також для себе – одяг повсякденний і святковий. Робота в цьому напрямі формує у дошкільника увагу і інтерес до свого зовнішнього вигляду, ляльково-ігрового і театрального гардероба [46, с. 72].

Дітям розказують, що одяг може бути повсякденним, святково-карнавальним і так званої «високої моди». Діти визнають, що одяг, макіяж, зачіска багато що можуть розповісти про людину: наприклад, про його художній смак, про відчуття міри в проходженні моди, про його матеріальні можливості та ін. Одяг повинен прикрашати людину, бути охайною, зручною, бажано модною. Діти, особливо дівчатка, намагаються «проекувати» фасони одягу, малюючи «панночок», «принцес», манекенниць, артистів естради.

Третій напрям (нова діяльність) декоративно-просторовий дизайн, що має безпосереднє значення для розвитку витоків культури соціопросторової творчості, витоків архітектурно-художнього утворення дітей як практичної діяльності по естетичному впорядкуванню життя в дитячому саду і в сім'ї.

Просторовий дизайн орієнтує увагу дітей на декоративне оформлення вигляду будівель і ландшафту, на естетизацію ляльково-ігрового простору, інтер'єрів групових кімнат, приміщень до святкових ранків дитячого саду і культурно-просвітницьких установ, відвідуваних дітьми. Діти знайомляться з минулим і теперішнім часом вітчизняної архітектури, починають придивлятися до містобудування, до внутрішнього вбрання будинку і житла. Вони набувають дизайн-досвід при створенні макетів кімнат, будиночків («курінь», «хата», «терем», «хмарочос» і т.п.), використовуючи підручні матеріали (папір, картон, коробки, пакети, балони тощо) [39, с. 93].

Декоративно-просторовий дизайн – це і захоплюючі ігри-заняття на природі – в лісі, на березі річки, морі, в горах. Діти-архітектори, діти-дизайнери творчо зводять споруди з гілочок і піску, черепашок і глини, каміння, реалізуючи дизайн своїх архітектурно-ландшафтних фантазій.

Таким чином, теоретичний аналіз проблеми дизайнерської діяльності дозволив визначити, що у практиці роботи зі старшими дошкільниками використовуються два види дизайну – дизайн для дітей та дитячий дизайн.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Педагогічний потенціал дизайнерської діяльності визначається у можливості залучення дитини до світу перетворювального та декоративного мистецтва, дозволяє дитині якнайповніше виявити індивідуальне творче бачення проблеми оновлення навколишнього простору, надання йому більш естетичних та самобутніх рис. Дизайн створює матеріальні цінності, що безпосередньо, у процесі художнього конструювання набувають естетичну цінність, яка включає продукт в певну систему культури, в тому числі – у педагогічну. Існує два види дизайну – дизайн для дітей, що спрямований на створення комфортного для дитини матеріального середовища та дитячий дизайн, який багато в чому подібний до ручної художньої праці (за Г. Пантелєєвим). В основі дитячого дизайну лежить художнє конструювання та декоративне оздоблення

Інтерес – це складна особистісне утворення. Воно розглядається як результат формування та розвитку особистості, а також як форма спрямованості особи, віддзеркалення її індивідуальних особливостей. Серед численних визначень поняття інтерес ми дотримуємось наступного: інтерес – допитливість, умова бажання дізнатися або брати участь у чомусь; якість, яка збуджує турботу та зацікавленість. Інтересу, як і всім його компонентам, властиві індивідуальні суб'єктивні (персоніфіковані) якості. Вчені вказують на певну внутрішню підпорядкованість понять, безпосередньо пов'язаних із поняттям інтерес, а саме: необхідність – потреба – інтерес – мета – свобода. Інтерес розглядається багатьма вченими як мотив діяльності, а мотиваційна сутність інтересу вважається основою ефективної навчальної діяльності.

Стосовно основ дитячого дизайну, сутність вищезазначеної навчальної діяльності полягає в опануванні дітьми його теоретичних основ: розуміння дошкільниками на доступному рівні самого поняття «дизайн», його видів, змісту роботи, доступних художніх технік, а також засвоєння практичних основ дитячого дизайну тощо.

РОЗДІЛ 2

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ЗАНЯТЬ ДИТЯЧИМ ДИЗАЙНОМ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Критерії та показники сформованості інтересу старших дошкільників до занять дитячим дизайном

З метою дослідження стану практики закладу дошкільної освіти щодо з'ясування умов проведення занять художнім конструюванням (дитячим дизайном) дітей 6-7 років життя, нами було проведено констатувальний експеримент. констатувальний експеримент, який проводився на базі закладу дошкільної освіти №68 м. Києва.

У проведенні експериментальної роботи взяло участь 32 вихованців старшої групи та 14 вихователів цього садочка.

Метою експерименту стало виявлення організаційно-педагогічних умов формування у дітей старшого дошкільного віку інтересу до дизайнерської діяльності.

Завдання експерименту:

1. Розробити критерії та показники сформованості інтересу до занять дизайнерською діяльністю у дітей 6-7 років
2. Визначити специфіку уподобань, практичних умінь та обізнаності дітей старшого дошкільного віку у галузі дизайнерської діяльності та виявити щодо цього рівні сформованості основ дитячого дизайну у вихованців старшої групи.
3. Визначити рівень компетентності вихователів у галузі дитячого дизайну як умови формування інтересу дітей старшого дошкільного віку до дизайну.

4. Вивчити оснащення предметно-розвивального розвивального середовища щодо його відповідності занять дітей дизайнерською діяльністю.

На основі теоретичного аналізу наукової літератури нами було визначено наступні критерії сформованості у старших дошкільників інтересу до дизайнерської діяльності: когнітивний; мотиваційний; діяльнісний.

Їхні якісні характеристики (критерії та показники) представлено у Дод. Б.

1. Когнітивний критерій характеризується такими показниками:

- 1) уявленнями про різні види дизайну (етнодизайну, ландшафтного, дитячого тощо);
- 2) елементарними знаннями про композицію художнього твору;
- 3) елементарними знаннями по колористику художнього твору.

Обґрунтовуючи більш детально даний критерій, слід наголосити, що у сучасних програмах дошкільної освіти звертається увага сформованість компетентності дитини у галузі культури, про що йдеться в освітній лінії «Дитина у світі культури» визначається, що дитина повинна:

- знати декілька видів дизайну – дизайн одягу, середовища, посуду, кухні, ландшафту тощо на рівні, відповідному до дошкільного віку.
- виявляти знання про основи композиції при створенні роботи та за питаннями, що наводять на думку;
- визначати у творі основні та художньо доцільні колористичні рішення.

Задля перевірки сформованості даного критерію нами було дібрано наступні діагностичні методики:

- 1) питання для проведення індивідуальної бесіди дітьми;
- 2) завдання щодо розглядання з дітьми ілюстрацій зразків дизайнерського інтер'єру;

Індивідуальна бесіда дітьми (дод. Б) містила 10 питань, зміст яких повинен був відобразити інтерес дітей до дизайнерської діяльності взагалі, до використання різноманітних оздоблювальних матеріалів. Також при розробці

питань нас цікавило, наскільки діти 6-7 років виявляють інтерес до створення або користування сучасними дизайнерськими речами, як-от мобільним телефоном, новітньою моделлю автомобіля, стильним одягом, красивим інтер'єром і зі смаком підібраними у ньому речами.

Нами було запропоновано питання на з'ясування інтересу дітей до обрання для створення виробів декоративних (оздоблювальних) матеріалів, оскільки на сьогодні існує велика кількість пластмасових, скляних, паперових оздоблювально-декоративних матеріалів, які діти зможуть за призначенням використати удома.

Для реалізації цього критерію дослідження нами було розроблено завдання по *розгляданню з дітьми ілюстрацій із зразками дизайнерського інтер'єру*. Таким завданнями було визначено:

1. З'ясувати з дітьми, яке функціональне призначення вони вбачають у помешканні, що зображено на картинці.
2. Розкрити умови перебування людини у даному помешканні (офіс, зона відпочинку, вітальня, спальня, кухня тощо).
3. Визначити, чи правильно дібраний колір стін у цьому помешканні.
4. Чи підходять меблі для інтер'єру цієї кімнати.
5. З'ясувати, чи бажали б діти взяти участь у перетворенні цієї кімнати.

До розгляду пропонувалося три ілюстрації із зображенням одного об'єкту – спальні типового будинку. Нами, враховуючи мету проведення даної методики, пропонувалися також варіанти дизайнерського інтер'єру із кольором стін агресивного насичення та меблями, які потрібні у вітальні.

- *Напрямок дизайнерського об'єкту*, що досліджується – об'єкт етнодизайну.
- *Мета проведення цієї методики* – з'ясувати рівень обізнаності дітей у галузі етнодизайну та рівень їхнього інтересу до включення у практичну діяльність цього виду.

2. Мотиваційний критерій був спрямований на визначення:

- 1) наявності у дитини бажання створювати нові за образами твори;

- 2) бажання покращувати зовнішній вигляд твору;
- 3) зацікавленості у спілкуванні з творами великої естетичної дії.

У характеристиці особистості важливі її емоційні прояви, бо емоційне відношення до об'єкту – обов'язкова ознака інтересу. Л. Венгер визначав інтерес як «мотив, що діє через усвідомлену значущість і емоційну привабливість» [9, с. 52]. Значення емоційного стану для виникнення та розвитку інтересу підкреслюється в теорії диференціальних емоцій Д. Ізарда. Відповідно до цієї теорії, інтерес є домінуючою емоцією у здорової нормальної людини. Л. Роєнко, досліджуючи активність особистості як важливу умову формування інтересу, визначає, що «інтерес є характеристикою активності особистості ... не тільки пізнавальної, але й емоційно-дієвої – тобто, власної активності кожної людини» [52, с. 49].

Питання залежності інтересів дітей не тільки від віку, але і від статі, індивідуальних проявів розглядалися А. Іванової, Д. Колесової, Т. Рєпіної, Т. Титаренко і ін. Так, В. Кондратова і А. Іванова, досліджували ігрові інтереси дошкільників різної статі. Л. Парамонова визначила різницю у видах діяльності, яким віддається перевага, діяльності у дітей різної статі в дошкільному віці у зв'язку з їх психолого-фізіологічними особливостями.

Мотивація дитини старшого дошкільного віку на заняття дитячим дизайном виявляється, якщо вона:

- активно включається у обговорення та практичні дії по створенню нового цікавого твору;
- пропонує варіанти щодо декорування та конструкційного визначення твору;
- виражає піднесення та радість від спілкування з творами великої естетичної дії при їх розгляданні та аналізі.

Задля перевірки означеного критерію ми використовували такі методики:

- 1) питання для проведення індивідуальної бесіди дітьми;
- 2) розглядання з дітьми ілюстрацій із зразками дизайнерського інтер'єру;

3) метод «Мистецької палітри» (на прикладі етнодизайну);

3. **Діяльнісний критерій** визначає уміння старших дошкільників працювати в різних техніках художнього конструювання, які наближені до основ ручної праці та таких видів зображувальної діяльності, як аплікація, ліплення, малювання та власне конструювання. Дизайнерська та декоративно-оздоблювальна діяльність дитини старшого дошкільного віку безпосередньо пов'язана із формуванням іншої стратегічної лінії розвитку дошкільника – *творчості*. Творчість визначається як особливий вид активності нерегламентованого, перетворювального характеру. Творчість безпосередньо пов'язана із створенням нового продукту.

Показниками діяльнісного критерію є:

- 1) уміння використовувати різні матеріали виявляє сформовані навички роботи у різних техніках;
- 2) уміння працювати з широким колом декоративних, конструкційних та технологічних матеріалів.

Аналіз сформованості даного критерію зумовлював виявлення у дітей навичок роботи у різних техніках, що досягається добром вихователем широкого їх спектру, перш за все – стосовно матеріалу, який використовується.

Як зазначає С. Матвієнко, щоб ефективніше залучати дитину до дитячого дизайну, потрібно відвідувати з нею виставки, музеї, свята. На екскурсіях і в музеях малюк має змогу розглянути зразки старовинної архітектури (хати, садиби, палаци) та архітектури сучасної (типового та оригінального); ознайомлюватися з різноманітністю фасадів і прикрас (вікон, фронтонів, дахів), з фактурою будівельних матеріалів (камінь, цеглина, дерево, черепиця, залізо, скло тощо). На прогулянках містом дошкільникам слід показувати своєрідність оформлення вітрин і реклами, інтер'єрів і площ, звертати увагу на зовнішній вигляд людей, їхній гардероб [39, с. 115].

Перевірка даного критерію була заснована на запровадженні таких методів діагностики:

- 1) виконання попередніх творчих робіт (за О. Савенковим і Т. Комаровою);
- 2) метод «Мистецької палітри» (на прикладі етнодизайну);
- 3) вивчення продуктів праці дітей (аналіз дитячих робіт).

Ефективною методикою щодо визначення інтересу дітей 6-7 років до художньо-конструктивної та перетворювальної діяльності є *вивчення продуктів дитячої діяльності (аналіз дитячих робіт)*. Задля отримання достовірних даних при аналізі та оцінюванні дитячих робіт ми розробили наступні критерії та їх показники, які дозволяють визначити рівень сформованості умінь старших дошкільників у художньому конструюванні та декоруванні (дод. В).

Особлива увага при аналізі дитячих робіт зверталася на такі характеристики створення художнього виробу, як передача:

- 1) форми;
- 2) композиції;
- 3) кольору.

Наступним кроком експериментального дослідження стала розробка матеріалів по проведенню *методики виконання попередніх творчих робіт*. Задля цього ми використовували методику, запропоновану російськими дослідниками О. Савенковим та Т. Комаровою. Її сутність полягає в уникненні створення випадкового образу творчої роботи, у відсутності технічних даних, що повинно визначитися в проведенні інших методик.

Дітям було запропоновано оформити в єдиний малюнок шість кіл діаметром 4,5 см., які були розташовані на стандартному аркуші паперу. Тобто, діти мали розглянути ці кола, продумати, що вони зможуть являти собою (як майбутній творчий об'єкт), домалювати та розфарбувати.

Отримані дані оцінювалися за наступними параметрами:

1. *Продуктивність* – кількість оформлених в образ кіл.
2. *Гнучкість* – кількість категорій, використаних дітьми у змісті роботи.

3. *Використання кольору* – сполучення кольорів, які обирала дитина для виконання творчого завдання.
4. *Оригінальність* – оцінювалася неповторність образу роботи.
5. *Розробленість образу* – оцінюється у передачі характерних ознак об'єкту, що зображується та відтворюється у наступних балах:
 - 1 бал – домальовується з передаванням однієї ознаки;
 - 2 бали – домальовуються 2-3 характерні ознаки;
 - 3 бали – домальовуються понад 3-х ознак.

У залежності від кількості повторювань створеного образу в малюнках дітей групи, що досліджувалася, присвоювалася певна кількість балів (табл. 2.1):

Таблиця 2.1.

Характеристика повторюваності образів, визначена з творчих робіт дітей

Кількість повторень образу у малюнках дітей	Бал, що присвоюється
0-1	5
2-5	4
6-8	3
9-12	2
13-15	1
понад 15	0

З метою вивчення емоційного ставлення дітей до високохудожніх творів декоративного мистецтва нами було використано *метод «Мистецької палітри»* (на прикладі етнодизайну). Ми пропонували до розглядання з відповідним аналітичним коментарем дві категорії професійних робіт, представлених у фотоальбомах: ілюстровану добірку Великодневих писанок (укл. Н. Луцан) та календар дизайнерського посуду з кераміки та скла (календар «Українські художні декоративно-ужиткові вироби». – К. : Мистецтво, 2003. – 12 с.).

З метою розв'язання першого завдання нашого дослідження ними було здійснено аналіз матеріальної бази старшої групи за вимогами по створенню розвивального (дизайнерського) середовища, визначених та схарактеризованих нами у п. 3.1.

Таким чином, з метою визначення рівнів сформованості інтересу до занять дизайнерською діяльністю у дітей 6-7 років нами було розроблено критерії (когнітивний; мотиваційний; діяльнісний), їх характеристики та методики діагностування, розкриті нами у даному підрозділі.

2.2. Методика та результати дослідження рівнів сформованості інтересу до занять дитячим дизайном у дітей старшого дошкільного віку

Найважливішим для нас напрямком дослідницької роботи визначалося проведення попередньо розроблених діагностичних методик стосовно вихованців старшої групи садочка. До участі в експериментів було залучено 32 дітей старшої групи, було проведено розподіл дітей на групи експерименту. До ЕГ та КГ увійшло по 16 дітей. Проаналізуємо отримані нами результати запровадження діагностичних методик відповідно до попередньо визначених нами критеріїв та показників сформованості в дітей інтересу до занять дитячим дизайном.

Когнітивний критерій передбачав використання таких методів діагностики, як бесіда з дітьми та розглядання з дітьми ілюстрацій із зразками дизайнерського інтер'єру.

Отже, проведена *індивідуальна бесіда дітьми* визначила для нашого дослідження наступні дані. На питання №1 із загальної кількості опитуваних дітей (30 осіб) 85% надало відповідь, що їм до вподоби сучасні речі, оскільки вони є у них вдома, й вони ними активно користуються. Питання №2 деталізувало відповідь дітей на попереднє запитання. Респонденти (30% в ЕГ та 33% в КГ) зазначали, що сучасні речі красиві, корисні у вжитку (тобто –

функціональні), «навчають нас новому» (сприяють розвитку пізнавальної діяльності).

50% ЕГ та 65% в КГ дітей вказало на те, що сучасні речі вкрай необхідні для життя, й «тепер вони є у кожного» (Іра П., КГ), «без них ми б загубилися у світі» (Владик С., ЕГ), 15% дітей в ЕГ та 20% в КГ зазначили, що сучасні речі більш красиві – блискучі, яскраві, а старовинні – темні й негарні. 5% респондентів в ЕГ заявило про те, що вони не задумувалися над цим питанням.

Питання №3 стосовно створення одягу для себе й інших людей (одяг як елемент етнодизайну) більшою мірою зацікавило дівчаток (надали відповідь 18 осіб). Серед хлопців старшої групи (14 хлопчиків) не надали відповідь 10 вихованців. Із 20 опитуваних дівчаток усі вказали на те, що вони дуже любляють наряджатися, «прикрашати себе й подружок» (Катя В., ЕГ), «бути моделями» (Віка Г., ЕГ).

Проте, що вони хочуть стати професійними дизайнерами одягу заявило лише 5 дівчаток. Троє з них сказали, що це цікаво, проте «потрібно дуже багато вчитися» (Єва Н., КГ), «малювати різних одягів» (Катя В., КГ). Тобто, наявність інтересу у дітей до занять цим видом дизайну залежить від складності роботи майстра, яку для себе визначають дошкільники.

На запитання №4-5, щодо визначення рівня дій дітей з елементами такого виду дизайнерської діяльності, як дизайн інтер'єру, 65% старших дошкільників в ЕГ та 72% в КГ зазначили, що у їхніх родинах приділяється достатня увага оздобленню житла.

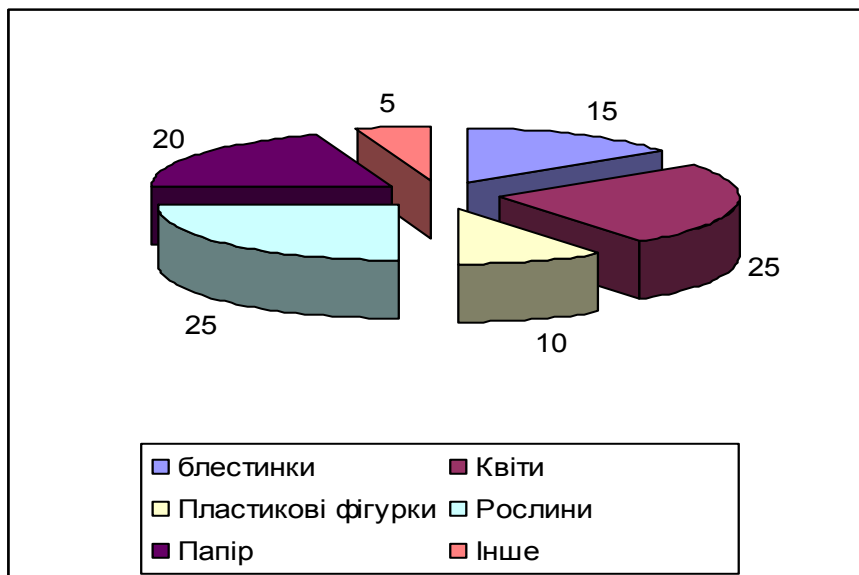
Серед видів таких робіт діти визначили наступні:

- Ремонт;
- Якісну перебудову житла;
- Обладнання сучасними побутовими речами технологічного характеру;
- Прикрашання декоративними елементами (настінний годинник, елементи фен-шуй, квіткові композиції тощо)
- Оснащення новими меблями.

Усі респонденти зазначили, що їм цікаво брати участь у проведенні робіт по оздобленню власного житла, дорослі навіть іноді дослуховуються до їхньої думки.

Відповіді дітей на питання №6 засвідчили те, що приблизно по 80% респондентів в ЕГ та КГ мають слабкі уявлення у галузі декоративного перетворення речей. Найбільший відсоток (75% в ЕГ та 83% в КГ) відповідей було віддано прикрашанню одягу – бантами, стрічками, намистом, біжутерією. Діти мають слабкі уявлення про інші способи декорування й джерела, з яких набуваються знання про художнє декорування. У відповідях на питання №8 усі дошкільники висловили думку про цікавість вивчення дизайнерських ідей із друкованих видань. Дівчатка із задоволенням аналізують нові моделі вбрання, квіткові композиції. Хлопці із журналів відстежують новітні моделі автомобілів, телефонів, військової амуніції тощо.

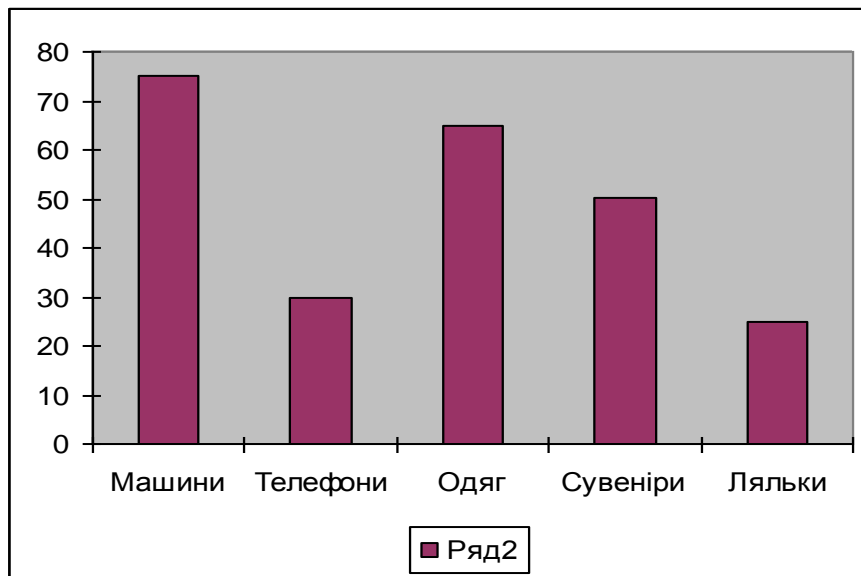
Розглянемо результати відповіді дітей на питання №7 про улюблені засоби прикрашання (декорування), представлені нами у діаграмі 2.2

Діаграма 2.2. Рейтинг декорувальних матеріалів, які використовують діти старшого дошкільного віку в оздоблювальних роботах

З діаграми визначається, що найбільший інтерес для виконання оздоблювальної роботи для дітей як в ЕГ, так і в КГ, становить знайомі види матеріалів – папір, рослинний матеріал, штучні квіти. Зазначимо, що саме із цими матеріалами діти найбільше працюють на заняттях з художньої праці, ІЗО-діяльності та конструювання. У той же час, для дітей обох груп експерименту є майже невідомими такі матеріали, як пайєтки, бісер, блєстинки, декоративні матеріали, що купляються. Безперечно, такий стан обумовлений заборонаю використання дрібних оздоблювальних матеріалів у роботі з дітьми під час самостійної художньо-продуктивної діяльності.

Аналіз відповідей дітей на питання №9 щодо передбачення їхніх намірів по створенню нових речей дозволив визначити наступні категорії дизайн-речей, які цікавлять дошкільників і представити їх на діаграмі 3.2:

Діаграма 2.3. Характеристика видів і рівнів уподобань дітей по створенню нових моделей (речей)

З діаграми визначається, що дітей цікавить питання створення нових речей сучасного функціонального призначення, особливо тих, що «прив'язані» до статі дітей: хлопчики проявляють більший інтерес до створення нових марок автомобілів, дівчаток – до ляльок та одягу. У той же час, меншою мірою дошкільників зацікавлює тема розробки новітніх

телефонів і сувенірів (це визначено у 66% малюків в ЕГ та 70 % в КГ). На нашу думку, це пов'язано з віковими особливостями дітей як користувачів зазначених речей і незнанням їхніх конструкційних особливостей, отже – побоюванням їх створювати.

У відповідях на питання №10 дітьми були названі наступні види індивідуальних колекцій (дитячих іграшок та речей):

- Черепашок-Ніндзя;
- Наклеюк різної тематики;
- Іграшок із «Кіндер-сюрпризу»;
- Ляльок Барбі;
- Листівок до різних подій та свят.

Як бачимо, у відповідях дітей взагалі не було названо колекцію одягу для ляльок на паперових мультенах, колекцію маленьких автомобілів та інших добірок, які традиційно формували смаки та уподобання дітей у галузі художньо-перетворювальної діяльності.

Дані розподілу старших дошкільників за когнітивним критерієм сформованості інтересу до занять дитячим дизайном надано у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

**Розподіл старших дошкільників за когнітивним критерієм
сформованості інтересу до занять дитячим дизайном**

Рівні	Кількість дітей			
	ЕГ		КГ	
	осіб	%	осіб	%
Достатній	2	13	3	19
Середній	9	56	11	68
Низький	5	31	2	13

Отже, проведена з дітьми індивідуальна бесіда визначила наступні результати: діти активно цікавляться новими функціональними речами, вони люблять їх розглядати у професійному виконанні; їм подобається привносити естетичні елементи у побут і власний вигляд. Проте, діти 6-7 років використовують у оздоблювальній діяльності переважно випробувані декоративні засоби та практично не готові до новацій.

Проаналізуємо результати методик, які дозволили нам проаналізувати **мотиваційний критерій** визначення інтересу дітей до дитячого дизайну.

Так, за результатами *розглядання з дітьми ілюстрацій із зразками дизайнерського інтер'єру*. Нами було запропоновано три зразки інтер'єрного заповнення спальної кімнати. При проведенні цієї методики ми урахували вікові особливості дітей, відповідність їхнього життєвого та естетичного досвіду специфіці й рівню перетворювальної діяльності, яка визначається сучасними програмами у галузі дизайн-освіти.

При проведенні цієї методики ми також урахували результати наукових досліджень мистецтвознавців А. Лосєва, Ю. Лотмана, К. Роджерса, В. Яковлева, пов'язаних із специфікою навчання дітей 7-10 років перетворенням у предметній галузі естетики, до якої потрапляє усе «багатство форм людського існування» (Ю. Лотман), у тому числі – й творча діяльність людини. У процесі цієї діяльності функціонують особливі якості та здібності особистості – креативні.

Вчений М. Постников пов'язує розвиток креативності на її ранніх стадіях із такими параметрами естетичної діяльності, як здатність до перетворень, почуття форми та кольору. Зазначимо, що ефективним засобом розвитку креативності слугує розглядання (а в подальшій практичній перетворювальній діяльності) – наслідування творів великої естетичної сили.

Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» серед показників сформованості креативності у дитини старшого дошкільного віку (з огляду на розвиток у них умінь художнього конструювання та декоративного перетворення навколишнього) зазначає наступні:

- відкритість до нових ідей;
- наслідування художніх взірців великої естетичної дії;
- схильність до руйнування стереотипів та відмова від шаблонів;
- спроможність бачити нові можливості за рамками запропонованих ідей [33, с. 75].

При проведенні розглядання з дітьми 6-7 років ілюстративних зразків спального інтер'єру ми з'ясували, що вони розуміють функціональне призначення меблів; обґрунтовують умови перебування людини у цій кімнаті.

Проте вони лише на інтуїтивному рівні визначають підбір кольорової гама стін кімнати (25% дітей ЕГ та 33% в КГ), меблів (12% в ЕГ та 18% в КГ). Лише приблизно по 20% від кількості дітей (як ЕГ, так і КГ), що брали участь в методиці з інтересом підтримували розмову, виявляли елементарні судження з проблеми перетворення інтер'єру. За реакцією інших дітей було очевидним, що їм заважає брак знань, естетичного досвіду, хоча у відповідь на запитання «Чи бажали б діти взяти участь у перетворенні цієї кімнати?» усі діти із задоволенням підняли руки.

Отже, проведення цієї методики підтверджує наше попереднє припущення про те, що відсутність уявлень і необхідних знань у галузі етнодизайну, досвіду спілкування із взірцевими роботами, стандартами перетворювальної діяльності призводять до часткової втрати дітьми 6-7 років інтересу до цієї сфери естетичної діяльності, яка носить художньо-перетворювальний характер.

З метою вивчення емоційного ставлення дітей до високохудожніх творів декоративного мистецтва нами було використано *метод «Мистецької палітри»* (на прикладі етнодизайну). Ми пропонували до розглядання з відповідним аналітичним коментарем дві категорії професійних робіт, представлених у фотоальбомах: ілюстровану добірку Великодніх писанок та календар дизайнерського посуду з кераміки та скла. Обидві добірки презентувалися дітям до розгляду на одному занятті, вони були розташовані

в одному приміщенні, обидві супроводжувалися аналітичними коментарями.

У ході проведення цієї методики ми отримали наступні результати, представлені у табл. 2.3:

Таблиця 2.3

Характеристика вражень та оцінних суджень дітей від розглядання творів етнодизайну (традиційного та сучасного напрямку)

<i>Вид творчої роботи</i>	<i>Враження дітей</i>	<i>Оцінні судження</i>
<i>Писанка</i>	<p>Дуже красиві візерунки; Ми пробували малювати на папері деякі із візерунків. Подобається, але я б не зумів створити таку красу. Я б хотіла мати вдома такі писанки. Гарний подарунок рідним.</p>	<p>Кольори на деяких писанках дуже яскраві; Майстром відтворені найдрібніші рисочки на листі та квіточках; Узори (геометричний орнамент) можна ще доповнити фігурками людей та дерев; Можна додати ще блакитної фарби; Можна залакувати писанку, щоб блищала.</p>
<i>Посуд з кераміки й скла</i>	<p>Цей посуд можуть створити лише старі люди, бо вони багато вміють. Дуже складна робота, щоб я міг її виконати. Я б хотіла мати вдома такі речі – вони роблять житло красивим.</p>	<p>Форма майже у всіх із них дуже незвичайна. Зелене та синє скло дуже красиво блищить. Тарілки гарно розмальовані, але не так, як зазвичай.</p>

З наведених у Таблиці 3.1. коментарів дітей можна визначити, що вони виявили майже однаковий рівень вражень від знайомства з обома категоріями творів, що підтверджує думку видатних психологів (В. Давидов, В. Мухіна, А. Люблінська, Д. Ельконін та ін.) про те, що наявність у дітей старшого дошкільного віку емоційної чутливості, відкритості світу,

безпосередності, образного мислення зумовлюють їхню сензитивність до художніх впливів і визначають ефективність становлення дошкільника як суб'єкта дизайн-діяльності, отже – сприяють виникненню інтересу до майбутньої діяльності.

Результати запровадження додаткових методик експериментальної роботи доводять, що:

- діти старшого дошкільного віку здебільшого налаштовані на ознайомлення з новим та цікавим для них видом діяльності – дизайном. Вони проявляють активність у різних видах цієї діяльності. Проте їм не вистачає відповідних знань, вмінь і навичок.
- аналізом результатів творчих робіт дітей доведено, що створюючи їх, дошкільники надають перевагу тим видам технікам і декорувальним матеріалам, в яких можуть виявляти власний творчий потенціал. Так, свій враження від спілкування з предметами дизайну діти відтворюють на заняттях з художньої праці та в образотворчій діяльності.

периментатора (дібраними відповідно до віку дітей) .

Дані розподілу старших дошкільників за мотиваційним критерієм сформованості інтересу до дитячого дизайну надано у табл. 2.4

Таблиця 2.4

Розподіл старших дошкільників за мотиваційним критерієм сформованості інтересу до занять дитячим дизайном

Рівні	Кількість дітей			
	ЕГ		КГ	
	осіб	%	осіб	%
Достатній	3	19	5	31
Середній	8	50	9	55
Низький	5	31	2	13

Перейдемо до аналізу отриманих результатів проведення методик визначення **практичного критерію** інтересу дітей до основ дизайну для дітей.

Специфічним видом діагностичних методик, які застосовувалися нами у напрямі роботи з дітьми 6-7 років було *вивчення продуктів дитячої діяльності*. Нами аналізувалися дитячі роботи, які не створювалися за зразками, шаблонами та заданою тематикою.

Ми використовували роботи, які зберігалися вихователями у груповому приміщенні, знаходилися на виставках дитячих робіт у садку, або зберігалися у дітей удома. Втручання дорослих у створення творчої роботи виключалося. До аналізу було взято 45 робіт дітей, які виконувалися у таких техніках:

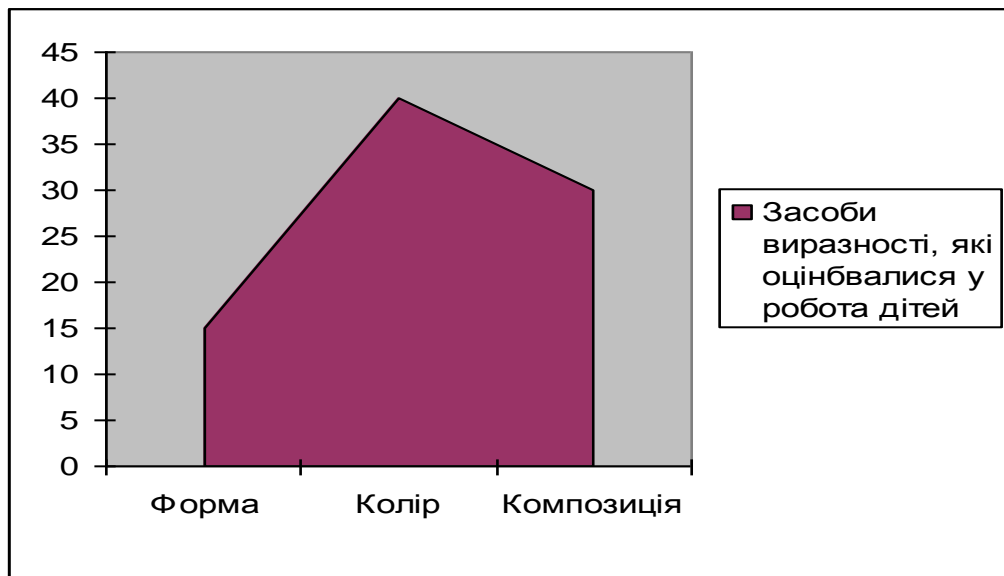
- аплікація (папір, рослинний, декоративний та покидьковий матеріали);
- просторова композиція (рослинний, декоративний та покидьковий матеріали);
- декорування готового твору;
- елементи паперової пластики.

Нами було обрано наступні критерії відбору творів щодо їхньої відповідності передачі наступних засобів виразності;

- 1) форми;
- 2) кольору;
- 3) композиції;

Результати аналізу дитячих робіт, проведеного у цій дослідницькій процедурі, представлено у діаграмі 2.3:

З діаграми визначається, найбільше із важливих засобів художнього твору дітьми використовується колір (був правильно дібраний у 40% робіт діте ЕГ та 55% малюків КГ). Діти мають достатні уявлення й практичні навички по переданню композиційного рішення у своїй роботі, проте така важлива дизайнерська якість, як передача форми твору сформована лише у 15% авторів робіт, що аналізувалися.

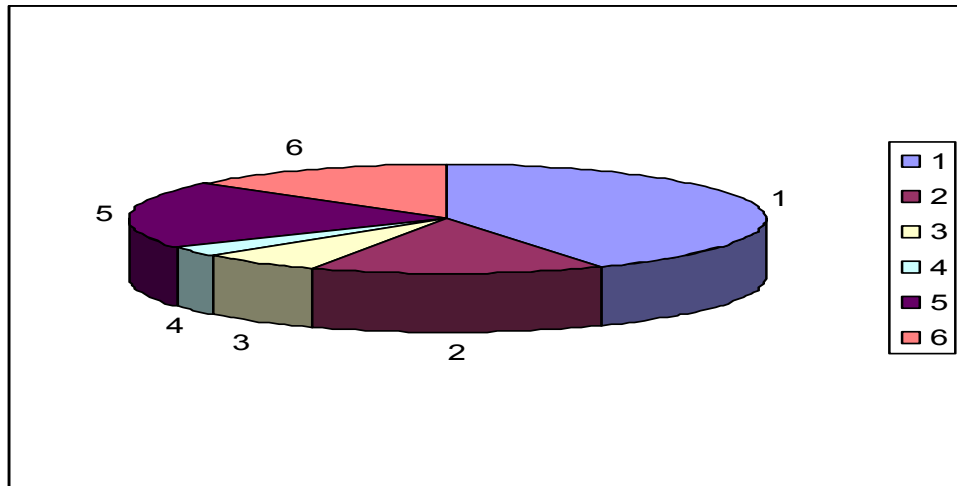
Діаграма 2.3. Кількісна характеристика передачі дітьми 6-7 років засобів виразності при виконанні творчої роботи.

Отже, проведення цієї діагностувальної методики переконало нас у тому, що для створення практичних робіт з чітким дотриманням законів дизайнерської роботи у дітей 6-7 років практично немає знань про основи композиції твору; відсутність знань у сфері мистецької діяльності та практичного художньо-конструктивного досвіду позначається на втраті дітьми такого важливого елементу «уявного бачення роботи», як її форма.

IV. Зупинимося на результатах виконання дітьми *попередніх робіт*. Аналіз образного змісту творчих робіт засвідчив, що дітьми старшого дошкільного віку використовуються образи за наступними групами об'єктів:

1. Речі, предмети побуту, прикраси
2. Казковий образ.
3. Образи живої природи
4. Іграшки
5. Образи неживої природи
6. Інші образи (не увійшли до групи 1-5).

Дані аналізу образного змісту дитячих робіт представлені на діагр. 2.4:

Діаграма 2.4. Рейтинг образного змісту дитячих робіт у відсотках

Умовні позначки речі, предмети побуту, прикраси.

1. Казковий образ.
 2. Образи неживої природи.
 3. Образи живої природи.
 4. Іграшки.
- Інші образи (не увійшли до групи 1-5).*

З Діаграми 3.4. можна визначити, що в більшості випадків діти, відповідно до їхнього віку, власноруч відтворювали в роботах образи предметів побуту й інших речей (1), іграшок (5), а також казкових персонажів (2). Дані розподілу старших дошкільників за практичним критерієм сформованості інтересу дітей 6-7 років до дитячого дизайну надано у табл. 2.5:

Таблиця 2.5

Розподіл старших дошкільників за практичним критерієм сформованості інтересу до занять дитячим дизайном

Рівні	Кількість дітей			
	ЕГ		КГ	
	осіб	%	осіб	%
Достатній	4	25	5	31
Середній	8	50	8	50
Низький	4	25	3	19

За допомогою методу виконання попередніх робіт нами з'ясовано, що образи, запозичені з живої природи найменшою мірою знайшли відображення у роботах дітей. Діти не відтворили в роботах основних складових майбутньої дизайнерської роботи по передачі, форми композиції, та оригінальності образу. Отримані факти підтверджують думку, яка висловлювалася нами раніше, про те, що лише за умов достатнього та цілеспрямованого педагогічного керівництва цікаві ідеї, оригінальні сюжети постають необхідними умовами виникнення інтересу дітей до майбутньої дизайнерської діяльності.

Отже, за результатами проведення на констатувальному рівні методик з вихованцями старшої групи ЗДО, розподілених на ЕГ та КГ, було виявлено у них рівні сформованості інтересу до занять дитячим дизайном. Узагальнені дані рівнів подаємо в табл. 2.6:

Таблиця 2.6

Розподіл вихованців старшої групи за рівнями сформованості інтересу до занять дитячим дизайном

Рівні	Структурні компоненти						Усього	
	когнітивний		мотиваційний		практичний			
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Достатній	13	19	19	31	25	31	19	27
Середній	56	68	50	55	50	50	52	57
Низький	31	13	31	13	25	19	29	16

Достатній рівень характеризує дошкільників, як знають декілька видів дизайну: одягу, середовища, посуду, кухні, ландшафту тощо на рівні, відповідному до дошкільного віку. Виявляє знання про основи композиції при створенні роботи та за питаннями, що наводять. Дитина цього рівня визначає у творі основні та додаткові рішення кольору; здатна до активного включення в обговорення різних питань щодо створення виробу, її цікавлять

подальші практичні дії по створенню нового твору. Пропонує варіанти по декоруванню та конструкційному визначенню твору. Вміє працювати самостійно й розуміє основи групової роботи з художнього перетворення. Виявляє сформовані навички роботи у різноманітних художніх техніках. Таких дітей було виявлено 19% в ЕГ та 27 в КГ.

Середній рівень характерний для малюків, які знають обмежену кількість видів дизайну. Дитина цього рівня виявляє негрунтовні знання про основи композиції; нескладні або типові колористичні рішення, набуті в різних видах художньої діяльності, дозволяють дитині створювати цікаві за ідеєю твори; разом з іншими включається у обговорення та практичні дії. Малюк здатний до знаходження кількох варіантів щодо декорування та конструкції виробу; у спілкування з творами дитячого дизайну висловлює інтерес, проте не захоплення. Навички роботи у різних техніках достатньо сформовані. Дітей середнього рівня виявлено 52% в ЕГ та 57 в КГ.

Низький рівень притаманний старшим дошкільникам, які визначають обмежену, негрунтовні знання та уявлення у сфері дитячого дизайну. Слабкі знання про основи композиції не надають їм можливості створення виробів художньо-перетворювального або декоративного характеру. Малюки цього рівня за побажанням дорослого включається до обговорення ідей та сюжетів майбутньої роботи. Вони не виявляють цікавості до праці у творчих групах. Мистецькі твори вони сприймають короткотривало, без необхідного мистецького аналізу. Навички роботи з різними матеріалами та техніками не дозволяють створювати цікаві та новітні твори. Ними було виявлено малюків цього рівня 29% в ЕГ та 16 в КГ.

Узагальнення кількісних даних засвідчило низький рівень інтересу дошкільників старшого віку в опанування основ дизайнерської діяльності у переважної більшої досліджуваних. Водночас наявність дітей, які під час констатувального експерименту продемонстрували достатній рівень означеної включеності, доводить спроможність старшого дошкільника до

підтримки сталого інтересу до дизайну шляхом вивчення його видів, технік, а також відтворення цих засад у практичній діяльності.

Таким чином, проведене нами на констатувальному рівні експериментальне дослідження засвідчило, що стан практики ЗДО щодо добору методів, форм і засобів; рівень кваліфікації вихователів з даної проблеми значною мірою гальмують інтерес старших дошкільників до практичної художньо-перетворювальної (дизайнерської) діяльності.

Проведене нами експериментальне дослідження надало результати, обробка яких засвідчила необхідність проведення системи педагогічних дій щодо корекції діяльності вихователів по формуванню у дітей 6-7 років інтересу до дизайнерської діяльності.

2.3. Чинники впливу на формування у дітей 6-7 років інтересу до занять дитячим дизайном

З метою розв'язання першого завдання нашого дослідження ними було здійснено аналіз матеріальної бази старшої групи за вимогами щодо створення розвивального (дизайнерського) середовища, визначених та схарактеризованих нами у п.3.1.

Нами з'ясовано, що предметно-розвивальне середовище передбачає *наявність навчального матеріалу* (відповідно до специфіки нашого дослідження – це наявність мистецьких засобів, декоративних матеріалів і художньо-конструкційних деталей), який задовольнить індивідуальні запити, потреби й навчальні стилі дитини [53].

Оскільки в експериментальній частині дослідження нам, перш за все, необхідно з'ясувати особливості добору навчальних матеріалів, засобів та обладнання для проведення дитячої дизайн-діяльності по формуванню у старших дошкільників інтересу до створення нових оригінальних творів, ми

використали запропоновані дослідником Г. Пантелєєвим наступний комплекс для проведення робіт дитячого дизайну, із такими засобами:

- папір та картон (а також обгортковий, гофрований, обрізки журналів тощо);
- засоби для малювання, клей, пензлики різного розміру та форми, скотч, степлери;
- ляльки-мультики (для створення колекцій лялькового одягу);
- комплект ширм (касет) «Ляльковий дім» для настільного моделювання;
- ширма-розгортка для ігрового дизайну;
- стіл-п'ятилижник з відкидними кришками-мольбертами для дизайн-рукоділья (автор-конструктор засобу – Г. Пантелєєв);
- набір сучасного декоративного матеріалу (декоративні камінці, пайєтки, покидьковий пластмасовий матеріал тощо) [38].

Для виконання третього завдання дослідження, яке стосувалося визначення рівня знань і практичних умінь вихователів у галузі художньо-перетворювальної (дизайнерської) діяльності, нами було проведено анкетування вихователів (дод. Г). У проведенні цієї методики взяло участь 8 вихователів дошкільного навчального закладу №23. Нами було розроблено 11 питань, які групувалися у два блоки. До першого блоку увійшли запитання, зміст який спрямовано на виявлення ставлення вихователів ЗДО до проблеми запровадження засад дизайн-діяльності у практику дошкільного закладу, зокрема – у роботу зі старшими дошкільниками.

Блок №2, загалом, містив питання, зміст яких допомагав з'ясуванню стану практики дитячого освітнього закладу (наявність засобів та обладнання для занять творчою діяльністю), форм роботи з художнього конструювання, які використовуються у роботі зі старшими дошкільниками. Останнє питання було спрямовано на визначення особливостей діагностики дитячої творчості, відповідно до завдань нашого дослідження – щодо формування у старших дошкільників інтересу до художньо-перетворювальної (дизайнерської) діяльності. Важливим напрямом нашого експериментального дослідження,

пов'язаним із реалізацією його третього завдання, було проведення *анкетування вихователів*. Наведемо найсуттєвіші з результатів проведення цієї методики.

Усі вихователі у відповідях на питання №1 зазначили, що їх цікавить проблема розвитку художніх здібностей дошкільників засобами дизайну, декорування та художньо-конструктивної діяльності, оскільки освітні зміни, які торкнулися підходів до розвитку творчого потенціалу дитини-дошкільника, передбачають навчання дошкільників роботі з новітніми матеріалами та технологіями по виготовленню виробів, прикрашанню помешкання, створенню предметів побуту та іграшок власноруч.

У відповідь на питання №2 респонденти вказали, що у них недостатній рівень знань у галузі перетворювальної діяльності (60%) та низький рівень цих знань і практичних умінь (40%). Отже, потреби сучасної художньо-естетичної практики, каталізовані запровадженням національної дизайн-освіти, загострили потребу в організації цього виду роботи з дітьми, починаючи з старшого дошкільного віку. Проте, педагоги (у тому числі – вихователі ЗДО) не готові до навчання дітей основам художньо-перетворювальної діяльності.

Шість осіб із числа опитуваних вказали, що вони бажали б удосконалити власні знання та практичні навички художньої діяльності задля якнайкращого запровадження засад дизайну у роботу зі старшими дошкільниками. Двоє вихователів зазначили, що вони не бажають займатися глибоко самоосвітою у цій галузі за браком часу.

Відповіді вихователів на питання №4 надали наступні результати по визначенню занять, у змісті яких інтегруються прийоми художнього конструювання:

- 1) Ручна художня праця;
- 2) Зображувальна діяльність:
 - аплікація;
 - ліплення

- конструювання.

3) Формування елементарних математичних уявлень (логіка, конструювання).

Як бачимо, відповіді вихователів визначили традиційний підхід до наповнення заняття різними видами діяльності. Так, не було запропоновано насичення музичних занять комбінованого типу діяльністю по оздобленню творів засобами виразності («засобами прикрашання творів»); також не розглядалися нетрадиційні види занять: заняття-екскурсія до музею по вивченню зразків декоративного та декоративно-ужиткового мистецтва; проведення Занять Мистецтва тощо.

Усі визначені практикою ЗДО недоліки щодо використання форм роботи з дітьми по навчанню їх основам художньо-перетворювальної діяльності, безперечно, негативно позначається на вирішенні завдань дошкільної освіти по формуванню у дитини креативності як базової компетентності особистості.

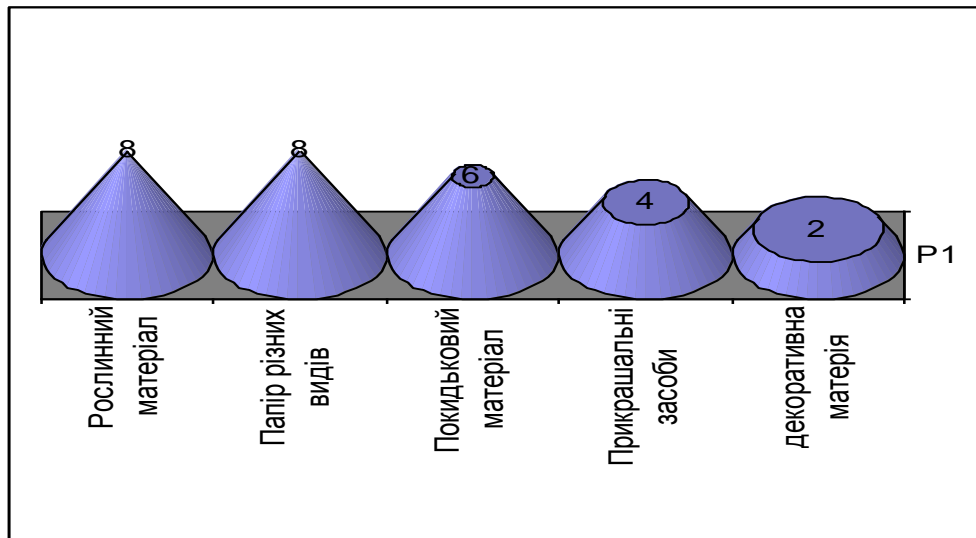
У відповідях на питання №5 вихователі зазначили, що у практичній діяльності вони деякою мірою використовують дитячий дизайн – створення робіт специфічного призначення дітьми дошкільного віку. У дитячому садку при проведенні робіт ремонтно-оздоблювального характеру оснащення приміщень виробами, призначення яких спрямоване на ознайомлення дітей із дизайн-композицією, основами колоредення (види абстрактного та композиційного малюнку) жодного року не проводилися.

Вихователі у відповідях на питання №6 зазначили, що навчально-виховний процес їхньої групи забезпечений необхідними навчальними засобами по проведенню занять художньо-конструктивного напрямку (фарби, пензлі, папір різних видів, покидьковий матеріал, прикрашальні засоби) наступним чином:

Задовільно – 75%

Незадовільно – 25%

Розглянемо відповіді вихователів щодо використання засобів декорування та конструювання з дітьми старшого дошкільного віку на заняттях із рейтингової діаграми 2.1:

Діаграма 2.1. Рейтинг використання засобів декорування та конструювання дітьми старшого дошкільного віку

Стосовно використання навчально-методичної літератури з проблеми навчання дітей старшого дошкільного віку основам дизайну вихователі засвідчили у відповідях на питання №8, що вони користуються переважно Інтернет-джерелами, де обирають технології роботи з папером, рослинним матеріалом тощо. З інших джерел вони використовують зразки проведення занять по ІЗО-діяльності.

Питання №9 передбачало відповіді респондентів щодо обладнання групової кімнати засобами для проведення занять художньо-перетворювальною та декоративною діяльністю дітьми старшого дошкільного віку. Із запропонованих варіантів відповідей вихователі обрали наступні (табл. 2.2.):

З таблиці визначається, що вихователями у роботі зі старшими дошкільниками використовуються традиційні й недорогі засоби художньо-перетворювальної діяльності, як-от: ляльки-мультики, декоративно-оздоблювальні матеріали тощо. Спеціального обладнання для ефективного

розвитку художніх здібностей дітей дошкільного віку жодна з груп дошкільного навчального закладу не має.

Таблиця 2.2

Характеристика добору вихователями засобів для проведення занять художньо-перетворювальною та декоративною діяльністю з дітьми старшого дошкільного віку

№ п/п	<i>Засоби, що пропонуються для занять з дітьми старшого дошкільного віку у галузі художньо-перетворювальної та декоративної діяльності</i>	
	Використовуються у роботі	Не використовуються у роботі
1	2	3
1.	ляльки-мультики (для створення колекцій лялькового одягу);	комплект ширм (касет) «Ляльковий дім» для настільного моделювання
2.	набір сучасного декоративного матеріалу (декоративні камінці, пайєтки, покидьковий пластмасовий матеріал тощо)	ширма-розгортка для ігрового дизайну;
3.		столом-п'ятилишник з відкидними кришками-мольбертами для дизайн-рукоділья (автор Г. Пантелєєв)

Відповіді вихователів на питання №10 стосовно використання ними форм організації художньої діяльності дітей по створенню нових для них конструкційних виробів засвідчили такий вибір:

- а) конструювання за коментарем вихователя – 5 відповідей;
- б) конструювання за аналогією – 4 відповіді;
- в) конструювання за зразком – 4 відповіді.

Такий низький рівень використання професійних методів навчання основам художньо-конструктивної діяльності, на нашу думку, є свідченням низького рівня підготовки вихователів по навчанню дошкільників засадам дизайнерської діяльності.

У відповіді на питання №11 усі респонденти зазначили, що динаміку ефективності роботи по формуванню у дітей інтересу до дизайнерської діяльності вони відстежують з аналізу творчих робіт дошкільників, а бесіди з дітьми про те, наскільки їм подобається створювати нові, нестандартні й красиві речі педагогами ЗДО не проводяться зовсім.

Проведене анкетування вихователів переконало нас, що педагоги практично не готові до запровадження у практику садочка сучасних підходів до творчого розвитку дитини старшого дошкільного віку: вони мають обмежені знання з проблеми дитячого дизайну й художнього конструювання; у системі роботи з дітьми немає дієвих форм організації цієї діяльності; вихователі не використовують спеціальні методи навчання основам художнього конструювання.

Таким чином, запровадження діагностичних методик з педагогами дозволило з'ясувати, що вони не повною мірою визначають можливість використання потенціалу творчих видів діяльності для всебічного розвитку дитини. Дитячий дизайн розглядається ними як дуже специфічний і складний напрям роботи. Як середовище закладу освіти, так і те, яке створене для духовного й художнього розвитку дітей, не відповідає вимогам щодо його оздоблення та насичення засобами художньої діяльності. саме ці фактори визначають суттєвий гальмівний вплив на формування сталого інтересу дітей до перетворення навколишнього, перш за все – предметного довкілля.

Аналіз одержаних даних експериментального дослідження є об'єктивною підставою для твердження про недостатню увагу до проблеми формування у старших дошкільників інтересу до дизайнерської (художньо-перетворювальної) діяльності.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

За результатами констатувального експерименту ми прийшли до наступних висновків:

Діагностування дітей старшої групи ЗДО (старшого дошкільного віку), засвідчило що лише приблизно половина досліджуваних мають значний інтерес до створення робіт технологіями художнього конструювання, декорування та художнього перетворення. 60% старших дошкільників у наданих відповідях визначили, що вони б із задоволенням займалися створенням новітніх технологічних виробів (мобільні телефони, автомобілі тощо) та одягу, проте обмеженість знань, уявлень та практичних навичок у галузі художнього конструювання становить головну перешкоду щодо залучення їх до основ дизайнерської діяльності.

Діти старшого дошкільного віку не володіють елементарними знаннями про види та засади дитячого дизайну; їх емоційний відгук на художні образи в мистецьких творах відбувається не асоціативно, а спонтанно, прагнення створювати роботи в новітніх цікавих техніках не підкріплені відповідними вміннями. На підставі аналізу показників констатувального етапу експерименту встановлено кількісні та якісні характеристики сформованості інтересу дошкільників старшого дошкільного віку до дизайнерської діяльності. Відтак на низькому рівні знаходилось 75% дітей. Середній рівень посіло 20%. Чисельність дітей, які виявили високий рівень відповідала лише 5%.

Педагоги виявили нечітке розуміння понять художньо-перетворювальної та специфічно дизайнерської діяльності, отже рівень їхньої професійної кваліфікації до проведення роботи художньо-перетворювального напрямку визнаний як недостатній. Педагоги засвідчили про нестачу відповідного методичного забезпечення, слабку обізнаність з технологією використання декоративно-оздоблювальних матеріалів.

РОЗДІЛ 3

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ЗАНЯТЬ ДИТЯЧИМ ДИЗАЙНОМ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

3.1. Принципи та організаційно-педагогічні умови формування інтересу до занять дитячим дизайном у дітей старшого дошкільного віку

Аналіз психолого-педагогічної літератури переконав, що проведення у закладі дошкільної освіти роботи у галузі художньо перетворювальної діяльності дітей є достатньо новим, мало апробованим напрямом роботи, що викликає певні методичні та суто організаційні труднощі. Тому розробка та запровадження нами відповідної коригувальної системи роботи щодо надання більшої ефективності залученню дітей старшого дошкільного віку до занять дитячим дизайном потребує, перш за все, визначення її концептуальних засад – визначення та обґрунтування відповідних педагогічних принципів та організаційно-педагогічних умов.

Принцип, за визначенням Т. Поніманської – основне похідне положення якої-небудь теорії, вчення тощо; керівна ідея, правило діяльності. Кожний навчальний предмет, кожна фахова методика керується відповідною групою принципів, які забезпечують результативність навчання . Є такі принципи і в методиці проведення занять художнім конструюванням.

С. Матвієнко визначає наступні принципи стосовно занять дошкільників дитячим дизайном:

Принцип опори на апогей явища в мистецтві. Використання даного принципу обумовлене необхідністю ознайомлення дітей в спеціальних мистецьких лекціях з кращими зразками живопису, графіки, скульптури, різних видів дизайну, які доступні дітям. Ці твори можуть, за допомогою

вихователя, аналізуватися малюками, зберігатися у спеціальних альбомах, теках відеоматеріалів. На необхідність використання у роботі з дітьми не тільки традиційних для художньої практики картин, малюнків, але й творів великої естетичної сили, було вказано у програмах дошкільної освіти, починаючи з періоду 2000-х років.

Принцип єдності форми і змісту в процесі навчання. Цей принцип визначає головну ідею конструювання, зокрема, та художньо-творчого процесу, взагалі. Йдеться про необхідність гармонійного узгодження ідеї твору, яка слугує орієнтиром для визначення форми та подільшої розробки й деталізації змісту.

Принцип створення потреби в набутті знань і навичок. Йдеться про створення умов в організації роботи з дітьми, коли вони самі будуть прагнути опанувати ті чи інші види технік, матеріалів, художніх образів, прийомів тощо. Цей принцип напряду стосується забезпечення інтересу малюків до дитячого дизайну та включення кожного з них до відповідного педагогічно керованого процесу [39, с. 106].

За А. Івершинь, ефективними є наступні принципи організації навчання дитячому дизайну, як-от:

- *пошук і конструювання нетрадиційних форм об'єктів* (перенесення творчої уваги дошкільників на пошук незвичних форм за використання евристичних методів);
- *принцип єдності утилітарного й естетичного* (регламентується логікою дизайну – сполученням краси та доцільності у виробі);
- *принцип гармонійної цілісності* (визначається добором системи відповідних завдань, які підводять дитину до реалізації набутих нею умінь поєднувати ідею, форми та зміст у творчій роботі);
- *принцип активної співтворчості* (базується на важливості налагодження творчого контакту вихователя та дітей, а також дітей стосовно їхньої роботи у групах з метою встановлення на заняттях конструюванням творчої атмосфери) [27, с. 10].

Також нами було виявлено та обґрунтовано три найбільш суттєві організаційно-педагогічні умови забезпечення у дітей інтересу до занять елементарним дизайном. Розглянемо ці умови більш детально.

Перша умова. Урахування специфіки вияву інтересу дитини старшого дошкільного віку до дизайнерської діяльності.

На теоретичному рівні нами було з'ясовано, що інтерес є перш за все особистісним утворенням, що виявляється в персональній неповторності індивіда, суб'єкта.

Індивідуальність інтересів дитини пояснюється неповторністю якості та кількості накопиченого нею життєвого досвіду. Набуваючи соціальний досвід, дошкільник виокремлює найбільш значуще для себе. Ці індивідуальні відмінності, на думку В. Мухіної, і роблять вплив на становлення власних інтересів кожної конкретної дитини [34].

Підкреслюючи значення допитливості, Д. Нейтман одну з причин поглиблення інтересу, окрім новизни, оригінальності, емоційної привабливості та усвідомленості значення, розкриває як відкриття невідомих істотних властивостей, причин, закономірностей [39, с.64]. За О.Фльоріною, власна пізнавальна дослідницька діяльність мобілізує, активізує інтерес дитини.

Дитина завжди цікавиться всім, що її оточує. Вона хоче проникнути в сутність явищ, намагається зробити самостійні висновки. Спеціальні дослідження А. Лурія, Г. Лабунської та інших вчених довели, що дитина в результаті розумової діяльності, у ході міркувань швидше набуває здатність розуміти. Озброєння дітей способами діяльності підвищує їх пізнавальну активність [31, с.47].

Оволодіння способами пізнання і основами мистецької діяльності може відбуватися в процесі елементарної дослідницької роботи дитини. На думку Л. Лепехової, Р. Тафель, наочна «дослідницька» діяльність розвиває і закріплює пізнавальне відношення дитини і навколишньому світу, виховує інтелектуальну самостійність дошкільника, його здібність до роздуму,

сумніву [30, с.12]. Додамо, що перетворювальна діяльність (дизайн) завжди пов'язана із самостійністю мистецького підходу, пошуку нетрадиційних рішень. Важливу роль у формуванні інтересу дошкільника є емоційний настрій. А. Валлон підкреслював: «саме емоції, завдяки їхній психогенетичній орієнтації, здійснюють перші зв'язки дитини з його соціальним середовищем і стають основою для формування намірів. Радість сприйняття збільшує прагнення дітей до пізнання» [51, с.33].

До кінця дошкільного віку значення інтересу зростає, він характеризується розвитком самооцінки дітей, здібності до довільної поведінки, до вольових дій, що забезпечують подолання труднощів при прагненні до результату, формуючи упевненість дитини в собі та результатах художньої діяльності. Через пізнавальні і практичні дії дитина впритул підходить до діяльнісного освоєння доступного йому суспільно-історичного досвіду, у міру засвоєння якого відбувається розвиток багатопланових інтересів.

особливостями формування інтересу в дошкільному віці пов'язані із первинними проявами активності у формі цікавості. Етапами розвитку інтересу є цікавість, допитливість. Поняття «інтерес» передбачає особистісне утворення, що виявляється в персональній неповторності індивіда, суб'єкта. Важливою умовою формування інтересу є активність особистості. У дошкільному віці можливе формування відносно стійких інтересів до засвоєних і привабливих видів діяльності. Чинниками поглиблення інтересу є новизна, оригінальність, емоційна привабливість та усвідомленість значущості художньої діяльності по відношенню до предмету, що створюється.

Друга умова. Компетентність вихователів у галузі художньо-перетворювальної діяльності як умова формування інтересу старших дошкільників до дизайнерської діяльності

Педагогічне керівництво дизайнерською діяльністю вимагає від вихователя знань про загальні основи художньо-естетичного виховання,

особливості формування творчих здібностей дітей дошкільного віку та старших дошкільників, зокрема. Педагог повинен володіти методикою навчання зображувальній діяльності, художньому конструюванню та декоруванню. Майстерність вихователя щодо навчання основам дизайну залежить від спектру методів та форм роботи, які він використовує.

Педагог повинен заздалегідь вибрати джерела інформації для ознайомлення дітей з тим колом предметів і явищ, який передбачений об'ємом теми (оточуюча дійсність, твір образотворчого мистецтва, художня література, діафільми), визначити форми організації процесу ознайомлення (екскурсія, прогулянка, зустріч з учасниками подій, ранок, групове заняття, творча гра, трудова діяльність), відібрати методи ознайомлення (спостереження, обстеження, бесіда, розповідь).

Творчому заняттю повинні передувати підготовчі заняття, які в своїй сукупності направлені на накопичення уявлень по вибраній темі і на рішення учбових завдань: оволодіння способами обстеження об'єктів зображення, ознайомлення з елементами зображувальної грамоти, вдосконалення техніки зображення тощо. На думку Р. Буре, очікування позитивних емоцій, перспектива радості народжує у дітей енергію для подолання труднощів. В той же час, успіх надихає тільки тоді, коли він служить показником сил і здібностей дитини. Для цього вона повинна оволодіти необхідними уявленнями, уміннями, визначити способи їх засвоєння і використання. Тоді радість від подолання складнощів дитину прославить її у власних очах та для оточуючих її однолітків і дорослих, що сприятиме формуванню стійкого інтересу до художньої діяльності [4, с. 18].

Кількість таких підготовчих занять визначається змістом теми і ступенем готовності дітей до її творчого втілення. Зрозуміло, об'єм теми, а отже, підготовчий період слід збільшувати поступово. Не слід проводити багато підготовчих занять, оскільки у дітей може зникнути інтерес до теми. Скороченню підготовчого періоду сприяє встановлення смислового взаємозв'язку між передуючими і наступними творчими завданнями [14, 26].

Оволодіння способами створення твору та їх вдосконалення – найважливіші умови готовності дитини не тільки до майбутньої художньої діяльності, але і до виконання надалі складніших творчих завдань. Як відзначала Є. Фльоріна, «ускладнення творчих завдань прямо пропорційно закріпленню і зростанню учбових досягнень» [58, с. 22].

До практичних навичок, які потрібні вихователю, слід віднести навички рукоділля, живопису, креативність як уміння знаходити нетрадиційні художньо-конструкційні рішення. Значення сформованих технічних навичок є надзвичайно вагомим, оскільки часто їх відсутність призводить до зниження інтересу дітей до художньої діяльності, викликає у них незадоволеність.

Компетентність вихователів у даній сфері роботи з дітьми характеризується необхідним об'ємом знань про сутність та види дизайну, а також широким спектром практичних навичок і технік роботи з різними матеріалами у різних видах дитячого дизайну (просторовий, аранжування, декоративний тощо). – **77, 65%**

Третя умова. Урахування потенціалу предметно-розвивального середовища у формуванні інтересу дітей старшого дошкільного віку до дизайнерської діяльності

Виокремлена нами третя умова формування у старших дошкільників інтересу до дизайнерської діяльності передбачає наявність у ЗДО є предметно-розвивального середовища (зокрема - творчих зон, творчих куточків). Особливої значущості організація зони розвитку художньої творчості дитини набуває у зв'язку із запровадженням компетентісно-творчого та креативного підходів до розвитку дитини дошкільного віку, задекларованих Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні [13, с. 3].

Окреслимо вимоги до організації життєдіяльності дитини, які характеризують предметно-розвивальне середовище:

1. середовище може називатися розвивальним, якщо воно дає дитині можливості вибору, ставить її у ситуації, коли треба прийняти самостійне рішення. По відношенню до художньої діяльності,

середовище повинно створювати для дитини умови перебування у справжньому світі мистецтва: у картинній галереї, у художньому музеї, у майстерні дизайнера, у художньому відділі магазину тощо;

2. творчі зони (куточки) повинні заповнюватися речами, які сміливо можна взяти, відкріпи, використати для чогось. Так, в окремому кутку повинні бути виставлені конструкційні та природні матеріали, фарби, папір, щоб дитина змогла у вільний час пофантазувати над виробом, проявити інтерес до нових креативних рішень.

Предметно-розвивальне середовище передбачає *наявність навчального матеріалу* (відповідно до специфіки нашого дослідження – це наявність мистецьких засобів, декоративних матеріалів і художньо-конструкційних деталей), який задовольнить індивідуальні запити, потреби та навчальні стилі дитини [8, с.4].

Творчий процес в залежності від віку дітей протікає по різному. Творча виразність дитячих малюнків не являється чимось незмінним. В організації образотворчої діяльності важливо визначити рівень творчого розвитку кожної дитини, надати можливість реалізувати власні можливості як у підготовчих групах, так і у групах для художньо обдарованих дітей.

Доцільно мати наступний добір матеріалів, засобів та обладнання для проведення дитячої дизайн-діяльності:

- папір та картон (а також обгортковий, гофрований, обрізки журналів тощо);
- засоби для малювання, клей, пензлики різного розміру та форми, скотч, степлери;
- ляльки-мультики (для створення колекцій лялькового одягу);
- комплект ширм (касет) «Ляльковий дім» для настільного моделювання;
- ширма-розгортка для ігрового дизайну;
- стіл-п'ятилижник з відкидними кришками-мольбертами для дизайн-рукоділья (автор Г. Пантелеев);

- набір сучасного декоративного матеріалу (декоративні камінці, пайєтки, покидьковий пластмасовий матеріал тощо) [46].

Зазначимо, що запропонований набір для оснащення розвивального куточка практично відсутній у більшості ЗДО; проведення художньо-перетворювальної роботи зі старшими дошкільниками зводиться до використання ускладнених елементів (прикрашання та декорування поверхні). Чим різноманітніше середовище ЗДО, тим легше дитині проявляти творчу активність. Створення творчо-розвивального середовища є одним із шляхів реалізації мети виховання сучасного дошкільця в освітньому просторі дитячого садка за законами розвитку дитячої субкультури та її інтегрування із соціокультурним світом дорослих.

Таким чином, розпочинаючи роботу над створенням та реалізацією системи роботи з підвищення ефективності умов формування інтересу старших дошкільників до занять дитячим дизайном, ми проаналізували відповідні принципи організації та розглянули кожну із визначених нами умов.

3.2. Характеристика системи роботи з перевірки організаційно-педагогічних умов формування інтересу старших дошкільників до занять дитячим дизайном

Результати проведеного експериментального дослідження засвідчили, що практика ЗДО нині не повною мірою відповідає сучасним вимогам організації художньо-естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку. Перш за все, це стосується найбільш традиційного виду художньо-зображувальної діяльності дошкільників – конструювання.

Проведене нами дослідження визначило, перш за все, слабку обізнаність вихователів із специфічними методами навчання дошкільників художнього

конструювання як основи формування у них цікавості (на етапі 3-4 років життя) та інтересу (зкладаються основи у віці 5-7 років).

Великі можливості для розвитку продуктивного мислення дають заняття з ручної праці з використанням художнього конструювання, тобто елементів дизайну, де художня форма будується з опорою на основні й цілком доступні старшим дошкільникам принципи міри, ритму, симетрії, композиційної й конструктивної рівноваги тощо. Виходячи з вікових особливостей функціонування творчого процесу в дітей старшого дошкільного віку, необхідно звернути увагу на наступне: функціонування психічних процесів є передумовою й основою для формування продуктивного мислення.

Як показали дослідження Д. Богоявленської, Л. Парамонової, О. Сафонові, Н. Голоти, у дітей дошкільного віку яскраво виражена пізнавальна активність, що має велике значення для розгортання творчого процесу в конструктивній діяльності.

Аналіз результатів експериментальної частини нашого дослідження, здійсненого на базі ЗДО №68 м. Києва засвідчив, що *основними причинами* існуючих труднощів для педагогів у вирішенні завдань формування у дітей старшого дошкільного віку інтересу до дизайнерської діяльності (а саме – до художнього конструювання) є:

1. слабе навчально-методичне забезпечення педагогічного процесу у ЗДО, яке першочергово впливає на ефективність роботи і стосується:
 - розробки перспективного планування роботи вихователів старшої групи з урахуванням принципів систематичності та послідовності стосовно навчання дошкільників елементам дизайну;
 - підбору тематики, технік творчих робіт для дітей матеріалів, що сприяє підтримці сталого інтересу до виконання робіт цього виду мистецтва;
2. недостатня методична підготовка вихователів у галузі сучасної дитячої дизайн-діяльності, зокрема – щодо володіння ним сучасними методами

та технологіями роботи з дітьми старшого дошкільного віку у галузі художнього конструювання.

Починаючи з дитячого садка, необхідно розвивати такі властивості дитячої особистості, як творчу уяву; оригінальність; зорове сприйняття й зорову пам'ять; цілеспрямованість дій, уміння змінювати їх залежно від зміни мети; уміння співвідносити, синтезувати абстрактні й конкретні знання. Види дизайну, пов'язані із дитячою практикою – дитячий дизайн, тобто та діяльність, продукти якої створюють безпосередньо діти старшого дошкільного віку – прикрашання, створення колекцій одягу, створення художніх конструкцій машин, побутових апаратів тощо можуть реально використовуватися у практиці кожного дошкільного закладу.

Другим важливим для практики закладу є напрям роботи по включанню елементів «дорослого дизайну» – інтер'єрних новацій, добору освітлення, меблів, шпалер, кольорове та монументальне насичення інтер'єру предметами тощо.

Нам необхідно було створити чітку систему планування роботи даного виду з урахуванням визначених нами напрямів роботи, змісту, форм і методів, а також визначених на теоретичному рівні педагогічних умов формування у дошкільників інтересу до занять дизайнерською роботою.

Виходячи з цих особливостей, було визначено *мету формувального експерименту*: розробити і дослідно-експериментальним шляхом перевірити ефективність системи роботи, що забезпечить дієвість формування у дітей старшого дошкільного віку інтересу до дизайнерської діяльності.

Розробляючи систему роботи з формування у старших дошкільників інтересу до дизайнерської діяльності, ми керувалися даними, отриманими у результаті констатувального експерименту, а саме: врахували зроблений на їх основі висновок про залежність ефективності нашої системи роботи від стану предметно-розвивального середовища та рівня кваліфікації педагогів, які залучені до роботи даного виду. Тому запропонована нами у

формульованому експерименті система роботи будувалася за напрямками констатувального експерименту.

Розроблена нами система роботи ґрунтується на створенні певних умов для дітей і вихователів, в основі яких лежить:

- формування у дітей старшого дошкільного віку інтересу до дизайнерської діяльності шляхом використання в освітньому процесі закладу освіти різних форм організації взаємодії педагога з дітьми: спільної з вихователем, колективної та індивідуальної ручної праці, спостережень, бесід, емоційних вправ, ігор, нетрадиційних форм художньо-перетворювальної роботи, у тому числі - з необхідним ілюстративним матеріалом;
- наявність методичного забезпечення.

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури дав змогу відзначити, що запропонована нами система роботи співзвучна ідеї дослідника Г. Пантелєєва про особливості художньо-естетичного розвитку дітей 5-10 років засобами нової художньо-декоративної діяльності – дитячого дизайну у дитячому садку.

Розроблена нами експериментальна програма базувалася на таких видах дизайну:

- 1) дизайн для дітей: дизайн інтер'єру.
- 2) дитячий дизайн у таких його видах: етнодизайн, сценографічний дизайн, декоративно-просторовий дизайн, фітоаранжування.

Реалізація нашої програми ґрунтувалася на *принципах*:

- системності, поетапності та послідовності;
- комплексного використання різноманітних елементів дизайн-культури;
- збереженні природного характеру життєдіяльності дитини в осередку дошкільного закладу;
- орієнтації на розвиток творчої активності та самостійності дітей.

У програмі визначено тематику, уточнено дидактичні й виховні завдання, надано методичні рекомендації щодо проведення навчальних занять, виховних заходів, роботи з дітьми у повсякденній діяльності.

Повний зміст експериментальної програми подано в дод. Е.

У запропонованій нами системі роботи роль акумулятора інтересу дошкільників до художньо-перетворювальної діяльності була відведена дизайнерським творам різного рівня (дизайн-твори для дітей та дитячі дизайн-твори, див. п.1.3).

Використання у роботі з дітьми старшого дошкільного віку дизайн-творів з метою формування інтересу до дизайнерської діяльності передбачає врахування психологічного механізму формування означеного інтересу. Тому створена система роботи здійснювалась за напрямом сприймання: *рефлексія* → *практична робота* → *інтерес*. Завдяки такому підходу ознайомлення дошкільників із дизайн-творами базувалося на основі розвитку у них відповідних умінь сприймання прекрасного, на формуванні особистісної художньої позиції при сприйманні творів мистецтва, а також на використанні набутого досвіду у практичній роботі.

На першому етапі формувального експерименту ми визначили ті необхідні організаційно-педагогічні засади, які сприяють формуванню інтересу дітей до перетворювальної діяльності: моделювання цікавої пізнавальної програми з дизайну (художнього конструювання); збагачення предметно-ігрового середовища; організація ігрової форми художньо-конструювальної діяльності; застосування системи завдань різної складності; особистісно-орієнтована взаємодія педагога з дитиною у галузі ручної праці та конструювання; перехід педагога з результативної на процесуальну художньо-перетворювальну діяльність.

Відповідно до завдань нашого дослідження, реалізація програми повинна була забезпечити два напрями роботи – роботу зі старшими дошкільниками по поглибленню знань та набуттю практичних умінь у галузі художньо-перетворювальної (дизайнерської) діяльності, а також

вихователями стосовно підвищення рівня знань про засади дитячого дизайну.

Зупинимося на характеристичі цих напрямів відповідно до етапів реалізації програми більш конкретно.

Перший етап спрямовано на формування у старших дошкільників уявлень й знань про дизайнерську діяльність.

Мета цього етапу: формувати у старших дошкільників знань про види та техніки дизайнерської діяльності. Його зміст спрямовується на розширення знань і уявлень дошкільників про особливості прикрашання оселі людини, її одягу та облаштування сцени до свят і вистав.

Мета означеного етапу конкретизується в таких *завданнях*:

- 1) ознайомити дошкільників із різновидами дизайну для дітей (дизайн інтер'єру) та дитячого дизайну (етнодизайн – дизайн костюму, предметів сервірування, сценографічний дизайн – прикрашання сцени та створення сценічних костюмів, декоративно-просторовий дизайн – створення та облаштування лялькових будиночків, фітоаранжування);
- 2) вчити основам композиції при створенні роботи;
- 3) формувати уявлення про властивості декоративних матеріалів;
- 4) вчити добирати варіанти декорування створених робіт;
- 5) вчити використовувати у роботі основні та додаткові художньо доцільні колористичні рішення.

Ефективність окреслених завдань забезпечується на першому етапі застосуванням різноманітних методів і прийомів, як-от: тематичні розповіді, розгляд ілюстрацій, фотографій, мистецько-аналітичні бесіди за ілюстрацією, пізнавальні хвилинки, різноманітні ігри «Розкажи, про що дізнався», «Як це зроблено»; «Додай краси»; «Маленькі модельєри» тощо.

Другий етап мав на меті утвердження й закріплення у вихованців старшого дошкільного віку позитивних вражень і переживань, які з'являлись у них у процесі ознайомлення із видами та основами дизайну, щодо підвищення інтересу до роботи у галузі дизайну. Відповідно до мети

визначено низку завдань, розв'язання яких дозволило досягти бажаних результатів:

- 1) ознайомлення з художніми та дизайнерськими творами великої естетичної дії;
- 2) налаштування до емоційної сприйнятливості оригінальності дизайнерських технік;
- 3) стимулювання зацікавленості й допомога при вивченні основ фітодизайну;
- 4) формування бажання оновлення навколишнього середовища та власного життя;
- 5) ініціювання допомоги при проведенні розважальних заходів (облаштування сцени та виготовлення елементів костюмів для вистави «Котик і Півник» для дітей другої молодшої групи).

На другому етапі формувального експерименту окрім традиційних навчальних занять і виховних заходів планується використовувати кілька форм організації виховного процесу, а саме: екскурсію до художнього салону, крамниці сувенірів, відвідання місцевого театру тощо. Водночас можна застосовувати низку методів і прийомів, серед яких: евристична бесіда, пояснення, переконання, доведення, порівняння, ігри-вправи на розвиток спостережливості дітей («Впізнай за формою», «Впізнай за кольором», «Відгадай, що позначає певний візерунок», «Мода сьогодні й мода учора», «Якого героя костюм»); художньо-дидактичні ігри («Розглянь та розмалуй», «Незвичайний букет», «Художній салон», рольові ігри «Юні дизайнери», перегляд відео та ілюстративних матеріалів на тему дизайну.

Робота з дошкільниками на цьому етапі передбачала використання ігрових ситуацій із залученням казкових героїв, одяг, житло яких уможливають художнє перетворення.

Третій етап зорієнтований на активне залучення особистого творчого потенціалу дітей у справу відтворення набутих знань, уявлень і практичних навичок у галузі художнього конструювання та перетворювальної діяльності.

Змістовна частина даного етапу спрямована на формування вмінь і навичок дизайнерської (художньо-перетворювальної) діяльності у видах дизайну, визначених нами вище.

Мета: активізація творчого потенціалу вихованців у різних видах дизайнерської діяльності щодо підвищення їхнього інтересу до роботи даного виду. Досягнення бажаного результату уможлиблювалось внаслідок конкретизації завдань:

- 1) розвиток здібностей, нахилів та інтересів дітей відображати різні види дизайну у творчій діяльності;
- 2) формування елементарних дизайнерських технік (фітоаранжування, декоративно-просторовий дизайн, моделювання одягу тощо);
- 3) реалізація дизайнерських завдань на заняттях з художньої праці;
- 4) формування вміння творчо перетворювати речі оточуючого середовища;
- 5) стимулювання творчої ініціативи.

На цьому етапі ефективними визначаються наступні методи та прийоми: тематична розповідь, актуалізація попередньо набутих знань, демонстрація, вправління, змагання; відгадування загадок. Вихователю пропонується створення ігрових ситуацій («Маленькі модельєри», «Вправні майстри», «Що б я змінив у кімнаті», «Перевдягни ляльку»), проведення дидактичних ігор («Прикрасимо хатинку ляльки Яринки», «Підберемо орнамент», «Пасує-не пасує», «Вірно-невірно (добір кольорів)»).

Також нами проводилася робота по підвищенню рівня обізнаності педагогів ЗДО з проблеми використання засад дизайну у практиці роботи зі старшими дошкільниками. Обраний нами напрям *«Консультативно-просвітницька робота з педагогами»* було зорієнтовано на удосконалення професійної підготовки педагогів до найбільш ефективного та повноцінного використання елементів дизайну у різних формах художньо-творчої роботи з дітьми.

Означений напрям, на нашу думку, слід реалізувати у різноманітних формах підвищення методичного рівня педагогічного колективу ЗДО, як-от: зустріч «за круглим столом» на тему «Сучасне мистецтво в роботах наших дітей», семінар «Дизайн – це мистецтво, чи реалії нашого побуту?», диспут «Чи сучасний я вихователь? (мистецького спрямування)», консультація «Організація дизайнерського гуртка у ЗДО».

Очікуваний результат запровадження експериментальної програми визначається підвищенням ефективності виховного впливу на процес формування у старших дошкільників інтересу до художньо-перетворювальної (дизайнерської) діяльності.

У відповідності з розробленою нами програмою, на *першому етапі* у ході проведення психолого-педагогічної практики (6 тижнів) нами було проведено 3 заняття з художньої праці; 3 заняття із зображувальної діяльності та одне з конструювання. При визначенні оптимальних умов організації й проведення занять спирались на методичні рекомендації Л. Калуської щодо особливостей проведення занять даного виду (опора на художню практичну діяльність з елементами декорування, конструювання тощо).

На заняттях із художньої праці на етапі набуття дітьми знань про види дизайну, їх особливості стосовно технологій, що використовуються при створенні робіт нами було використано наступну тематику: «Чарівний осінній букет», «Наш театр: вистава Котик та Півник», «Мамі до 8 Березня», «Букет казкових квітів», «Костюми для Котика та Півника». Розглядалися такі види дизайну, як етнодизайн (костюм, житло), сценографічний (оформлення сцени), об'ємно-просторовий дизайн (фітоаранжування, ікебана), декоративно-просторовий дизайн (будиночок для ляльки).

На заняттях із зображувальної діяльності (малювання) нами було використано наступну тематику: «Лялькин одяг для балу», «Ляльчин одяг для роботи», «Чарівні кольори на квітах». При проведенні занять даного виду стосовно засвоєння старшими дошкільниками основ моделювання одягу ми

ставили за мету вчити їх основам етнодизайну (побутовий, діловий одяг, стиль, аксесуари, додаткові елементи одягу тощо).

На заняттях з конструювання нами було використано наступну тематику, яка визначила й мету занять цього виду: «Будиночок для ляльки», «Облаштовуємо будиночок для ляльки» (ознайомити дітей із основами декоративно-просторового дизайну (розміщення та декорування елементів інтер'єру створеної раніше лялькової кімнати), до теми «На сцені – веселий театр» було обрано за мету вчити дітей основам створення та розташування макетів природи на сцені).

Також на першому етапі реалізації експериментальної програми нами було проведено ряд мистецько-аналітичних бесід з дошкільниками – «Чарівне мистецтво складання букетів» та «Наш театр». Ці заходи мали на меті ознайомити дітей із основами оформлення сцени; зацікавити їх до пошуку самостійних рішень з оформлення вистави «Котик і Півник»; ознайомити дітей із основами фітоаранжування (міні-ікебана); пояснити їм основи складання елементарних композицій із живого та засушеного рослинного матеріалу.

На *другому етапі* проявлення нашого експериментального дослідження стосовно формування у дітей старшого дошкільного віку інтересу до дизайнерської діяльності нами було проведено наступні заходи: екскурсію до відділу подарунків найближчої крамниці (робота у підгрупах), дискусію на тему «Мода сьогодні та мода учора», рольову гру «Юні дизайнери», художньо-дидактичну гру «Розглянь та розмалюй». У зимову пору року нами було здійснено перегляд відео матеріалів «Будинок стане красивим» з використанням добірок Інтернет-матеріалів за темою «Дизайн інтер'єру».

На цьому етапі реалізації розробленої нами експериментальної програми по формуванню у дітей старшого дошкільного віку інтересу до художньо-перетворювальної (дизайнерської) діяльності постійно до розгляду дітей пропонувалися добірки ілюстративного матеріалу (дизайн одягу, дизайн приміщень, виготовлення сувенірів, прикрашання сцени для вистав) тощо.

Для творчого процесу нам було важливо, щоб діти навчилися переробляти незвичне на звичне і навпаки. Цілеспрямоване застосування аналогій суттєво підвищує ефективність творчого мислення дітей. Наприклад, ми використовували вправи на аналогії: за формою (книжка – двері, плитка шоколаду, цеглина тощо), аналогію за аналогічною структурою (сніг – морозиво; вата – хмара), аналогію за кольором (сонце – кульбабка, банан, лимон), аналогію за ситуацією та станом явищ та предметів (тиха година – захід сонця, свічка, що догоряє), емпатійну аналогію, що полягає в ототожненні себе з об'єктом, що розглядається («А що, якби ти перетворився на принца (принцесу)? Про що ти мрієш? Як ти хочеш виглядати? У що бути вбраним?») або «Уяви, що ти на сцені. Що ти робиш? Як передаєш характер героя? Як він вбраний?»).

Встановлення таких аналогій розвиває творчу уяву і збагачує зміст дитячих робіт, зацікавлює до самостійної художньо-перетворювальної роботи.

Діти мали змогу постійно користуватися спеціальними незаповненими трафаретами (не розмальований одяг для ляльки – мультену, не зафарбовані стіни, не розфарбовані сувеніри тощо). Малюкам надавалася супутня інформація з основ теорії костюму, з його історії; дошкільників ознайолювали із основами дизайну помешкання; їх підводили до думки, що завдяки використанню їхніх творчих робіт можна перетворити кімнату. Впродовж кількох місяців у самостійній творчій діяльності дітей ми реалізовували мету формувати у дітей бажання до оновлення власного життя та навколишнього середовища.

На *третьому етапі* реалізації експериментальної програми «Маленькі чарівники» («Вчимося створювати світ краси»), метою якого було визначено активізацію творчого потенціалу вихованців у різних видах дизайнерської (художньо-перетворювальної) діяльності щодо підвищення їхнього інтересу до роботи даного виду, нами було проведено два заняття з художньої праці «Створюємо рамку для картини» та «Ваза для квітів».

На заняттях діти мали можливість виявити уміння творчого перетворення оточуючого середовища; уміння реалізувати поставлені перед ними дизайнерські завдання. Робота з дошкільниками відбувалася в умовах короткотривалого втручання педагога у творчий процес з метою його коригування й знаходження нових креативних ідей.

Проведене нами на цьому етапі заняття з конструювання «Чарівний будиночок для Мальвіни» передбачало роботу у підгрупах, коли одні діти споруджували саму конструкцію, інші її декорували. Потім діти усі разом обговорювали отримані результати й окреслювали варіанти додаткових дизайнерських рішень по інтер'єру житла.

Вагому роль на цьому, практичному, етапі мало посилення змісту самостійної діяльності дітей елементами новизни та творчості, добору яких дітей навчали упродовж попередніх етапів упровадження нашої авторської програми.

Напередодні випуску дітей до школи, їм було запропоновано прикрасити групову кімнату власними фотокартками напам'ять, вставленими у створені ними ж рамками. Якщо виріб (його художній образ) вже не влаштовував дітей, вони мали змогу оновити його у кольоровій гамі або в декоративних елементах. При проведенні цієї роботи ми аналізували рівень сформованості у дітей умінь творчого перетворення оточуючого середовища; умінь реалізувати дизайнерські завдання по перетворенню помешкання (прикрашання групової кімнати).

На третьому етапі, відповідно до тематики завдань, визначених у змісті програми «Маленькі чарівники» («Вчимося створювати світ краси») було передбачено проведення контрольного заняття (зрізу на основі проходження програми та створення виставки дитячих робіт «Маленькі чарівники».

До виконання поробки (з урахуванням її дизайн-спрямування) дошкільниками було поставлено наступні вимоги: самостійність у виконанні завдання, використання у якомога більшого спектру раніше набутих

дизайнерських технік, умінь і навичок; реалізація у роботі креативних ідей та використання цікавого декоративно-оздоблювального матеріалу.

Підсумковою формою роботи з формування у дітей старшого дошкільного віку інтересу до дизайнерської діяльності стала виставка дитячих робіт та подальше обговорення з дітьми виконаних робіт щодо визначення їхнього відношення до обраної тематики циклу занять, з'ясування того, що сподобалося дітям з тематики занять, що вони стали краще виготовляти, завдяки чому. Також нас цікавило, чи бажають діти у подальшому отримувати знання про дизайн та інформацію стосовно творчого оновлення навколишнього.

Таким чином, у даному підрозділі було надано характеристику експериментальної програми, яка б дозволила підвищити ефективність умов формування інтересу старших дошкільників до занять дитячим дизайном. Її реалізація відбувалася у двох напрямках роботи (з дітьми 6-7 років та вихователями), містила ряд спеціально розроблених форм роботи та відповідних методів.

3.3. Оцінка ефективності організаційно-педагогічних умов формування інтересу старших дошкільників до занять дитячим дизайном

Перейдемо до аналізу отриманих нами результатів контрольного зрізу, проведеного по запровадженню нашої експериментальної програми. Ми використовували такі ж діагностичні методики, які проводилися на констатувальному етапі експериментальної роботи.

Проведена нами повторно індивідуальна бесіда з дітьми до зволила з'ясувати, що вони збільшили інтерес до знайомства з речами, які можна вважати дизайнерськими за суттю й використовуються їх рідними у побуті. Діти відмітили, що дуже гарно мати вдома красиві речі, які прикрашають оселю, піднімають настрій, надають радісних емоцій. Вже 75% дітей ЕГ та

80% в КГ вказали на те, що не обов'язково купувати такі речі, їх можна створити власноруч, особливо – дорослим. Головне, на думку дітей, щоб оселя була затишною, красивою. 90% респондентів в ЕГ та 85% в КГ вказало на бажання поступово перетворювати свій дім, особливо – свою кімнату в більш красиву. На необхідність «осучаснення» своєї кімнати вказало маже 2/3 респондентів обох груп експерименту.

Також ми поцікавилися, як змінилися погляди дівчаток та хлопчиків та заняття етнодизайном. Зазначимо, що хлопчики під впливом ознайомлення з широким колом дизайнерських зразків більшою мірою зацікавилися створенням моделей техніки, житлі та ландшафту. Відсоткове визначення стосовно занять хлопчиків дизайном одягу різко знизився. Лише один із опитаних нами хлопців в ЕГ зазначив, що хотів би створювати красивий одяг (на констатувальному етапі таких відповідей було 4). Зазначимо, що в КГ не було надано стосовно такого напрямку занять хлопців дитячим дизайном жодної відповіді.

Якщо на попередньому опитуванні ми визначили, що діти слабо орієнтуються в можливості перетворення звичних речей на більш привабливі (таких дітей було майже по 80% в обох групах), то по проведенню нашої експериментальної роботи 65% малят ЕГ та 50% в КГ вказало, що вони «вже бачать» (Ліза К., ЕГ) як зродити річ красивою.

Отже, можна стверджувати, що проведена нами робота надала ефективні результати стосовно збагачення уявлень старших дошкільників у галузі художньо-перетворювальної діяльності, що забезпечило якісні показники когнітивного критерію.

Дані розподілу дітей за когнітивним критерієм сформованості інтересу старших дошкільників до занять дитячим дизайном на контрольному етапі експерименту надано у табл. 3.1:

Таблиця 3.1

Розподіл старших дошкільників за когнітивним критерієм сформованості інтересу старших дошкільників до занять дитячим дизайном

(на контрольному етапі експерименту)

Рівні	ЕГ		КГ	
	Кількість дітей	%	Кількість дітей	%
Достатній	5	30	2	20
Середній	8	50	8	50
Низький	3	25	4	30

Визначимо та коротко схарактеризуємо ті результати щодо забезпечення *мотиваційного критерію* формування інтересу дітей 6-7 років заняттями дитячим дизайном.

Так, при повторному проведенні методики розглядання з дітьми ілюстрацій зі зразками дизайнерського інтер'єру (спальна кімната), діти ЕГ надавали більш виважені, аргументовані відповіді. Перш за все, це стосувалося кольорового визначення оздоблення кімнати, наповнення її необхідними предметами.

При демонструванні нами зразків спальної кімнати 1990-х років діти ЕГ одразу зазначили, що стиль її діже не сучасний і деталізували, які саме елементи порушують логіку стилю (пістряві шпалери, килим на стінці, значене затемнення кімнати через громіздкі меблі тощо). Діти КГ не надавали розгорнутих відповідей через практичний барк досвіду художнього аналізу, який ми активно використовували в нашій експериментальній роботі.

При проведенні методики «Мистецька палітра», яка базувалася на творах етнодизайну, ми запропонували дітям повторно розглянути зразки писанок, дизайнерський посуд з кераміки та скла. Діти ЕГ більш ґрунтовно та

розгорнуто розповідали про кожен із представлених напрямів даного виду дизайну. В аналізі розпису писанок вони вказали на використання орнаментики та могли більш чітко назвати рослинні (85% відповідей в ЕГ та 55% в КГ) та тваринні орнаменти (70% в ЕГ та 50% правильних відповідей).

В аналізі словиробів діти ЕГ більшою мірою звертали увагу на основні засади художнього виробу – вказували на його ідею, навіщо майстер дібрав такий колір скла, яку форму він надав поробці, які додаткові елементи було гарно дібрано.

Відповіді малюків КГ були негрунтовними за суттю, майже такими, які ми зафіксували на контрольному етапі експериментальної роботи.

Результати проведених методик стосовно мотиваційного критерію формування інтересу дітей 6-7 років до дитячого дизайну представлено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

**Розподіл дітей за мотиваційним критерієм сформованості інтересу старших дошкільників до занять дитячим дизайном
(на контрольному етапі експерименту)**

Рівні	ЕГ		КГ	
	Кількість дітей	%	Кількість дітей	%
Достатній	7	40	2	25
Середній	6	35	7	40
Низький	3	25	5	35

Коротко розглянемо результати, які ми визначили після проведення методик визначення **практичного критерію** інтересу дітей до основ дизайну для дітей.

При повторному проведенні методики вивчення продуктів дитячої художньо-продуктивної діяльності ми з'ясували, що кількість робіт, які діти ЕГ створюють у вільний час в самостійних заняттях, значно збільшили

кількість тих робіт, які виконуються за задумом, за творчим фантазуванням, за доповненням (декоруванням, додаванням функціональних елементів). Ми з'ясували, що перерозподілився спектр робіт, які діти виконують на таких заняттях. В ЕГ більше робіт малята стали робити з декорування готового твору, більшою мірою їх зацікавила просторова композиція з декоративного та покидькового матеріалу. При аналізі забезпеченості критеріїв створення робіт дітьми ЕГ, ми з'ясували, що більшою мірою вони стали звертати на забезпеченість форми та композиційних рішень, хоча на попередньому зрізі вони звертали увагу на кольорове рішення майбутнього виробу.

Зазначимо, що уміння комплексно працювати над виготовленням конструювального виробу, урахувати в попередньому плануванні кілька елементів роботи над ним є свідченням зрослих можливостей дітей у галузі художньо-перетворювальної діяльності (дитячого дизайну.)

Такий підхід визначено нами при аналізі робіт дітей ЕГ. Вони не вдосконалили свої уміння композицій та форми на елементарному рівні. Більшою мірою їх цікавить кольорове забарвлення роботи та її декорування. Малюки КГ не удосконалили свої знання та практичні уміння у галузі створення художньо-конструктивної роботи. Дані розподілу старших дошкільників за практичним критерієм сформованості інтересу дітей 6-7 років до дитячого дизайну надано у табл. 3.3:

Таблиця 3.3

Розподіл старших дошкільників за практичним критерієм сформованості інтересу до занять дитячим дизайном (на контрольному етапі експерименту)

Рівні	ЕГ		КГ	
	Кількість дітей	%	Кількість дітей	%
Достатній	7	40	2	25
Середній	6	35	7	40
Низький	3	25	5	35

На основі співставлення результатів двох проведених зрізів сформованості у дошкільників старшого дошкільного віку інтересу до дизайнерської (художньо-перетворювальної) діяльності нами було створено порівняльну табл. 3.4:

Таблиця 3.4

Рівні сформованості у дітей старшого дошкільного віку інтересу до художньо-перетворювальної (дизайнерської) діяльності за результатами контрольного етапу

Рівні	Структурні компоненти														Усього	
	когнітивний				мотиваційний				практичний							
	До експ-ту		Після експ-ту		До експ-ту		Після експ-ту		До експ-ту		Після експ-ту		До експ-ту		Після експ-ту	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Достатній	13	19	30	20	19	31	40	25	25	31	40	25	19	27	36	29
Середній	56	68	50	50	50	55	35	40	50	50	35	40	52	57	40	58
Низький	31	13	25	30	31	13	25	35	25	19	25	35	29	16	24	17

Аналіз результатів таблиці засвідчує прогресивне збільшення інтересу дошкільників старшого дошкільного віку до проведення художньо-перетворювальної роботи, до набуття додаткових знань про дизайн як цікавий вид сучасного мистецтва, що дозволяє кожній людині набути елементарних умінь по перетворенню різних елементів побуту, робити власне життя цікавішим.

На завершальному етапі експерименту була проведена тематичні співбесіди з педагогічними працівниками, які брали участь в експериментальній роботі.

Під час методичних заходів, передбачених експериментальною програмою, педагоги виявили стійку позицію щодо необхідності оновлення змісту художньо-естетичної діяльності дошкільників, чого вимагає сьогодення та чинні програми виховання дітей дошкільного віку визнали гостру потребу формування у молодого покоління не тільки перетворювальних художніх умінь, але й навичок трудової діяльності; надавали практичні пропозиції методичного спрямування.

У розмові з експериментатором педагоги засвідчили, що за час експериментальної роботи вони набули низку якісно нових теоретичних знань й практичних вмінь і навичок. З-поміж інших відзначено наступні:

- удосконалення вміння впроваджувати цікаві й творчі ідеї в освітню роботу, адаптуючи їх до вікових та індивідуальних особливостей дошкільників старшого віку, у тому числі – стратегічно – як майбутніх учнів;
- переконання в ефективності впровадження оновленого змісту художньо-естетичної діяльності в освітній процес сучасного дошкільного закладу;
- усвідомлення потреби в удосконаленні своїх знань у царині проблематики розвитку творчості дітей дошкільного віку.

Послугуючись експериментальною програмою формування у дошкільників старшого дошкільного віку інтересу до дизайнерської (художньо-перетворювальної) діяльності у практиці ЗДО, педагоги розробили низку навчальних занять з розвитку рідної мови, формування елементарних математичних уявлень (форма, логіка), образотворчої діяльності, художньої праці, під час яких передбачалось різнопланове застосування методичного матеріалу з колоритом дизайну.

Усі вихователі погодились з думкою про важливість та ефективність проведених нами на етапі формувального експерименту методичних заходів, як-от: зустрічі «за круглим столом» на тему «Сучасне мистецтво в роботах наших дітей», семінару «Дизайн – це мистецтво, чи реалії нашого побуту?».

диспуту «Чи сучасний я вихователь? (мистецького спрямування)», консультації «Організація дизайнерського гуртка у ЗДО».

Педагоги визначили, що самостійно поповнити знання у галузі дитячого дизайну їм складно через брак часу; не всі з них мають доступ до Інтернет-джерел. До того ж, процес опанування засадами художньо-перетворювальної діяльності, на думку вчених Н. Кириченко, Т. Науменко, Є. Ігнат'єва, О. Гервес характеризується так званою «стадією копіювання», коли особі, яка навчається, слід збирати якомога більше інформації про саму дизайнерську діяльність, а також дотримуватися зразків, що надаються.

Дизайнерська діяльність є такою, що потребує гарного матеріально-технічного забезпечення. Після проведеного нами дослідження 85% вихователів переглянули умови перебування дітей у груповій кімнаті та умови занять дітей художньою діяльністю. Усі педагоги наголосили на тому, що необхідно створити у ЗДО спеціальну дизайн-студію (дизайн-ательє) й залучити до цієї роботи батьків.

Таким чином, досягнення оптимістичних результатів вбачаємо в активізації пізнавальної й художньо-творчої діяльності дошкільників старшого дошкільного віку, в урізноманітненні форм роботи з педагогами, в апробації нової програми формування у дошкільників старшого дошкільного віку інтересу до дизайнерської (художньо-перетворювальної) діяльності, яка пробудила творчі сили дітей і вмотивувала педагогів ЗДО на оновлення змісту художньо-творчої роботи дітей старшого дошкільного віку.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

За результатами констатувального експерименту ми прийшли до наступних **висновків**:

Діагностування дітей старшої групи ЗДО (старшого дошкільного віку), засвідчило що лише приблизно половина досліджуваних мають значний інтерес до створення робіт технологіями художнього конструювання, декорування та художнього перетворення. 60% старших дошкільників у наданих відповідях визначили, що вони б із задоволенням займалися створенням новітніх технологічних виробів (мобільні телефони, автомобілі тощо) та одягу, проте обмеженість знань, уявлень та практичних навичок у галузі художнього конструювання становить головну перешкоду щодо залучення їх до основ дизайнерської діяльності.

Діти старшого дошкільного віку не володіють елементарними знаннями про види та засади дитячого дизайну; їх емоційний відгук на художні образи в мистецьких творах відбувається не асоціативно, а спонтанно, прагнення створювати роботи в новітніх цікавих техніках не підкріплені відповідними вміннями. На підставі аналізу показників констатувального етапу експерименту встановлено кількісні та якісні характеристики сформованості інтересу дошкільників старшого дошкільного віку до дизайнерської діяльності. Відтак на низькому рівні знаходилось 75% дітей. Середній рівень посіло 20%. Чисельність дітей, які виявили високий рівень відповідала лише 5%.

Педагоги виявили нечітке розуміння понять художньо-перетворювальної та специфічно дизайнерської діяльності, отже рівень їхньої професійної кваліфікації до проведення роботи художньо-перетворювального напрямку визнаний як недостатній. Педагоги засвідчили про нестачу відповідного методичного забезпечення, слабку обізнаність з технологією використання декоративно-оздоблювальних матеріалів.

Аналіз одержаних даних експериментального дослідження є об'єктивною підставою для твердження про недостатню увагу до проблеми формування у старших дошкільників інтересу до дизайнерської діяльності.

Розроблена нами програма по ознайомленню дітей старшого дошкільного віку з засадами та видами дизайнерської діяльності «Маленькі чарівники» («Вчимося створювати світ краси») з метою підвищення їхнього інтересу до даного виду роботи спрямована на розв'язання наступних педагогічних завдань: формування уявлень та знань про види (етнодизайн, фітоаранжування, сценічний дизайн, декоративно-просторове конструювання) та основи технік художньо-перетворювальної (дизайнерської) діяльності (оригамі, ікебана, декорування, флористика); утвердження та закріплення позитивних вражень і переживань у процесі ознайомлення з різноманітними аспектами дизайну; формування умінь і навичок дизайну у власній практичній діяльності. У запропонованій програмі передбачено використання широкого кола елементів дизайну, художніх технік; до програми додано ряд протоколів занять, які дозволить вихователю удосконалити навчальну роботу, поглибити власні знання у цій галузі.

Порівняння отриманих результатів переконало у правильності обраних нами підходів до виявлення та перевірки умов формування у дітей інтересу до занять дитячим дизайном. Про це засвідчують відсоткові дані стосовно рівнів інтересу дітей ЕГ до художнього конструювання (дитячого дизайну), де стався суттєвий перерозподіл дітей достатнього рівня (з 19% до 31%), середній рівень сформованості такого інтересу став наявним у 55% малюків, яких за першим зрізом було 52%. На низькому рівні по закінченню експерименту залишилося в ЕГ 24% дошкільників, яких попередньо було 29%. У той же час, стосовно дітей КГ, які не були включені до нашої експериментальної роботи, результати є менш суттєвим, що пояснюється невідповідністю умов проведення педагогічної роботи з художнього конструювання (дитячого дизайну).

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного наукового дослідження ми прийшли до таких висновків:

За першим завданням нами було обґрунтовано особливості дизайнерської діяльності, розкрито її педагогічний потенціал.

За визначенням енциклопедичного довідника, дизайн або художнє конструювання є своєрідним методом проектування предметного середовища. Метою дизайнерської діяльності є забезпечення створення певної галузі соціально та економічно обґрунтованої матеріально-естетичної культури. Конкретне завдання дизайну полягає у формуванні предметних систем, що володіють високими техніко-естетичними (споживчими) властивостями, визначаючими красу та користь об'єкта дизайну. Педагогічна цінність дитячої дизайнерської діяльності визначається у можливості залучення дитини до світу перетворювального та декоративного мистецтва, дозволяє їй якнайповніше виявити індивідуальне творче бачення проблеми оновлення навколишнього простору, надання йому більш естетичних і самобутніх рис. Основи дитячої дизайн-діяльності розглядаються в контексті формування креативності як здатності до творчості та вияву оригінальності.

За другим завданням нами обґрунтовано таке поняття як *«інтерес»*. Воно передбачає особистісне утворення, що виявляється в персональній неповторності індивіда, суб'єкта. Чинниками поглиблення інтересу є новизна, оригінальність, емоційна привабливість та усвідомленість значущості художньої діяльності по відношенню до предмету, що створюється. Особистісними характеристиками інтересу є емоційне забарвлення особистісної причетності, потреба, пізнавальна спрямованість, дієвість. Показниками інтересу є емоційно-особистісне відношення, наявність потреби в діяльності, пошуково-дослідницький характер діяльності, вольові риси, широта, глибина та стійкість.

Етапами розвитку інтересу є цікавість, допитливість. Важливою умовою формування інтересу є активність особистості. Формування інтересу в дошкільному віці пов'язане із первинними проявами активності у формі цікавості. У старшому дошкільному віці значення інтересу зростає, він пов'язаний із розвитком самооцінки дітей, здібності до довільної поведінки, до вольових дій, що забезпечують подолання труднощів при прагненні до результату, формуючи упевненість дитини в собі та результатах діяльності. У цьому віці можливе формування відносно стійких інтересів до засвоєних або привабливих видів діяльності. У скороченому вигляді вияви інтересу дітей старшого дошкільного віку до дизайнерської діяльності можна представити наступним чином: емоційні реакції; художньо-образні уявлення; вольові зусилля; творча активність.

Аналіз педагогічної і психологічної літератури дозволив визначити *«інтерес до дизайнерської діяльності»* як емоційно забарвлену спрямованість уваги особистості до різних елементів художньо-перетворювальної діяльності, що виявляється, зокрема, в активному освоєнні способів художньо-естетичної зміни навколишнього, у активній діяльності.

За третім завданням ми розробили критерії та показники та теоретично визначили рівні сформованості інтересу дітей старшого дошкільного віку до дизайнерської діяльності, якими є: когнітивний критерій з такими показниками: уявлення про різні види дизайну (етнодизайну, ландшафтного, дитячого тощо); елементарні знаннями про композицію художнього твору; елементарні знаннями по колористику художнього твору. Мотиваційний критерій з наступними показниками: наявність у дитини бажання створювати нові за образами твори; бажання покращувати зовнішній вигляд твору; зацікавленість у спілкуванні з творами великої естетичної дії. Діяльнісний критерій визначає уміння старших дошкільників працювати в різних техніках художнього конструювання, які наближені до основ ручної праці та таких видів зображувальної діяльності, як аплікація, ліплення, малювання та власне конструювання. Відповідно до цих критеріїв та показників було визначено

три рівні сформованості інтересу у дітей 6-7 років до занять дитячим дизайном: достатній, середній, низький.

За четвертим завданням ми дослідили стан практики закладу дошкільної освіти щодо ефективності проведення роботи з навчання дітей 6-7 років дитячого дизайну через формування у них інтересу до даного виду роботи. У напрямі проведення експериментальної роботи з дітьми, розподілених на дві групи з'ясовано, що тільки 45% дітей мають достатній рівень інтересу до дизайнерської діяльності. Новий для них вид творчої роботи поряд з інтересом викликає невпевненість у власних силах стосовно панування технологій художнього конструювання, а також додаткових видів роботи над поробкою – її декорування, додавання додаткових елементів з метою зміни художнього образу, пошук нових колористичних рішень тощо. 65% дітей засвідчили бажання розробки новітніх технологічних виробів (мобільні телефони, автомобілі тощо) та одягу, проте відсутність навичок творчого конструювання та роботи з різними матеріалами знижують зацікавленість дітей такою роботою та становить головну перешкоду щодо залучення їх до основ дизайнерської діяльності.

Діти старшого дошкільного віку не володіють елементарними знаннями про види та засади дитячого дизайну; їх емоційний відгук на художні образи в мистецьких творах відбувається не асоціативно, а спонтанно, прагнення створювати роботи в новітніх цікавих техніках не підкріплені відповідними вміннями. На підставі аналізу показників констатувального етапу експерименту встановлено кількісні та якісні характеристики сформованості інтересу дошкільників старшого дошкільного віку до дизайнерської діяльності.

За п'ятим завданням нами було створено експериментальну програму формування дітей старшого дошкільного віку інтересу до дизайнерської діяльності «Маленькі чарівники» («Вчимося створювати світ краси») з метою підвищення їхнього інтересу до даного виду роботи. Програма спрямована на розв'язання наступних педагогічних завдань: формування

увялень та знань про види (етнодизайн, фітоаранжування, сценічний дизайн, декоративно-просторове конструювання) та основи технік художньо-перетворювальної (дизайнерської) діяльності (оригамі, ікебана, декорування, флористика); утвердження та закріплення позитивних вражень і переживань у процесі ознайомлення з різноманітними аспектами дизайну; формування умінь і навичок дизайну у власній практичній діяльності.

Нами проводилася робота з педагогами у таких формах підвищення методичного рівня, як-от: зустріч «за круглим столом», семінар «Дизайн – це мистецтво, чи реалії нашого побуту?», диспут «Чи сучасний я вихователь? (мистецького спрямування)», консультації.

Зіставлення даних констатувального й контрольного етапів експериментального дослідження дозволили дійти висновку про ефективність роботи з розвитку інтересу дітей старшого дошкільного віку до художньо-перетворювальної (дизайнерської) діяльності. Так, в ЕГ чисельність дітей з достатнім рівнем зростає з 19% на констатувальному етапі до 31% по запровадженню програми. Середній рівень посіло 55% дітей, залучених до процедури контрольного зрізу проти 35% на констатувальному етапі експерименту. Наприкінці дослідження в ЕГ на низькому рівні залишилось 24% дітей, яких констатувальний експеримент виявив 29%.

У той же час, стосовно дітей КГ визначилися значно нижчі результати динаміки сформованості інтересу до дитячого дизайну, коли високий рівень наявний у 29% малюків (попередньо було 27%), середній рівень визначено у 58% відносно 57% на констатувальному етапі. Низький рівень означеної сформованості наявний у 17% малят, яких раніше було 16%.

Аналіз таких результатів засвідчив, що підвищення інтересу дітей є напряду пов'язаним із запровадженням різноманітних, цікавих для дітей форм не тільки практичної художньо-перетворювальної роботи, але й такою, що ознайомлює їх із специфікою дитячого дизайну, відкриває малюкам великі можливості художньо-перетворювальної діяльності.

Проведене нами дослідження підтвердило висунуту нами попередньо висунуту гіпотезу. Подальшого дослідження вимагають питання запровадження у практику закладу дошкільної освіти методичних матеріалів, які уможливають підвищення інтересу дітей старшого дошкільного віку до занять дизайнерською діяльністю як художнім конструюванням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алехин А. Д. О языке изобразительного искусства / Александр Дмитриевич Алехин. – М. : Искусство, 1973. – 260 с.
2. Анищенко Н. В. Формирование художественного восприятия младших школьников средством комплексного взаимодействия искусств / Н. В. Анищенко. – К. : Наукова думка, 1993. – 200 с.
3. Аристова Л. Естетичне ставлення до мистецтва : теоретичні підходи / Л. Аристова // Мистецтво і освіта. – 2007. – № 3. – С. 8.
4. Белкина Э. В. Эстетическое воспитание детей шестилетнего возраста методами изобразительного искусства (на материале живописи) : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01 «История и теория педагогики» – К., 1996. – 291 с.
5. Беленька Г. В. Види дитячої праці та її вплив на розвиток особистості у дошкільному віці / Ганна Володимирівна Беленька // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. – №1. – С. 4.
6. Бібік Н. М. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів / Н. М. Бібік. – К. : Наукова думка, 1997. – 96 с.
7. Білецький П. О. Мова образотворчих мистецтв / П. О. Білецький. – К. : Мистецтво, 1973. – 124 с.
8. Браніцька Т. Р. Поняття «інтерес» у науковій літературі : Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.05 / Інститут проблем виховання АПН України. – К, 2003. – 21 с.
9. Венгер Л. А. Педагогика способностей / Л. А. Венгер. – М. : Знание, 1973. – 96 с.
10. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте: / Психол. Очерк : кн. для учителя / Л. С. Выготский. – М. : Просвещение, 1991. – 90 с.
11. Гервас О. Пропедевтика дизайн-освіти учнів 5-9 класів у процесі трудового навчання : дис. ... канд. пед. наук : спец. : 13.00.02 “Теорія і

- методика навчання” / Гервас Ольга Геннадіївна ; Уманський держ. педагогічний ун-т ім. Павла Тичини. – Умань, 2006. – 235 с.
12. Григорьева Г. Г. Развитие дошкольника в изобразительной деятельности : учеб. пособие для студентов / Г. Г. Григорьева. – М. : Академия, 1999. – 344 с.
13. Державний Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://osvita.kr-admin.gov.ua> – Назва з екрану
14. Дизайн и дети : метод. рекомендации / авт.-сост. Л. А. Липина. – М. : ТЦ Сфера, 2006. – 96 с.
15. Дитина і навколишній світ. Людина і суспільство (старша група) /упор. Н. В. Жир. – Т. : Навчальна книга «Богдан», 2010. – 44 с.
16. Дубас К. Розвиток чуттєвої та емоційної сфери дошкільників засобами зображувальної діяльності / К. Дубас // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. – №2. – С. 46.
17. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : навч. посіб. / Т. В. Дуткевич. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
18. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; голов. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
19. Здравомыслов А. Г. Проблема интереса в социологической теории. – Л. : Наука, 1964. – 365 с.
20. Естетичне виховання : довідник. – К. : Мистецтво, 1988. – 202 с.
21. Изард К. Е. Эмоции человека : Пер. с англ. / К. Е. Изард. – М. : Изд-во Моск. гос. ун-та. – 1980. – 440 с.
22. Квятковский Е. В. Через эмоции к высокой духовности / Е. В. Квятковский // Дошкольное воспитание. – 1992. – № 1. – С. 11.
23. Кириченко Н. Т. Виховує мистецтво : активація творчості дошкільників засобами мистецтва / Н. Т. Кириченко, Т. І. Науменко : метод. посібник. – К. : Гроно, 1998. – 99 с.

24. Козуб І. В. Філософія гуманізації стандартів у дизайні в контексті проектування та експлуатування дитячих ігрових майданчиків / І. В. Козуб // Вісник ХДАДМ. – 2006. – №3. Серія: «Дизайн просторово-предметного середовища». – С. 40-45.
25. Комарова Т. С. Детское художественное творчество / Т. С. Комарова. – М. : Мозаика-Синтез, 2005. – 120 с.
26. Конструирование и детский дизайн : перспективно-тематическое планирование специально организованной деятельности детей дошкольного возраста / С. Г. Толкачёва и др. – Минск : Новое знание, 2010. – 96 с.
27. Корчинова О. В. Декоративно-прикладное творчество в детских садах / О. В. Корчинова. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2002. – 128 с
28. Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва : методика художнього виховання дітей : навч. посібник / В. П. Котляр. – Запоріжжя : Просвіта, 2003. – 188 с.
29. Кульчицкая Е. И. Развитие чувств и эмоций у детей раннего и дошкольного возраста : монография / Кульчицкая Е. И. – К. : Ин-т одаров. ребенка, 2014. – 253 с. : табл.
30. Куцакова Л. В. Занятия с дошкольниками по конструированию и ручному труду : авторская программа / Л. В. Куцакова. – М. : Изд-во “Совершенство”, 1999. – 240 с. : ил.
31. Лабунская Г. В. Изобразительное творчество детей / Г. В. Лабунская. – М. : Просвещение, 1965. – 207 с.
32. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев // Избр. психол. произвед. : В 2-х т. / Под ред. В. В. Давыдова и др. – М. : Педагогика, 1983.
- Т. 2. – М. : Педагогика, 1983. – С. 94 - 231.
33. Лохвицька Л. В. Формування пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку в навчально-ігровому середовищі : автореф.

- дис...канд. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.08.
«Теорія та методика дошкільного виховання». – К., 2000. – 22 с.
- 34.Максименко О. А. Дизайн и дети / О. А. Максименко. – Николаев, 2000. – 160 с.
- 35.Масеев И. А. Эстетическая сущность художественного конструирования и его роль в формировании человека / И. А. Масеев. – М. : Высшее техническое художественно-промышленное училище, 1964. – 140 с.
- 36.Масол Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика : монографія / Л. М. Масол. – К. : Промінь, 2006. – 432 с.
- 37.Матвієнко С. І. Особливості використання основ дизайну у роботі з дошкільниками. *Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку : матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (25-26 квітня 2018 року): збірник тез.* Ч. 1. Бердянськ: БДПУ, 2018. С. 224-226.
- 38.Матвієнко С. І. Сучасні підходи до запровадження дошкільної дизайн-освіти. *Матеріали III Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти»* (м. Вінниця, 17-18 квітня 2019 року). -
- 39.Матвієнко С. І. Художня праця та основи дизайну: навч. посіб. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 201 с.
- 40.Мисковець О. В., Кульчицька О. І. Пізнавальний інтерес як особливий вид інтересів // *Наук. вісник ВДУ : Педагогічні та психологічні науки.* – Луцьк : ВДУ, 1998. – №9. – С. 93-95.
- 41.Мухина В. С. Изобразительная деятельность ребенка как форма усвоения социального опыта / В. С. Мухина. – М. : Просвещение, 1981. – 240 с.
- 42.Нейтман Д. С. Вступ до мистецтва / Д. С. Нейтман. – К. : Мистецтво, 1994. – 342 с.

43. Носаченко Т. Б. Формування в молодших школярів конструктивних умінь у процесі навчання образотворчого мистецтва і художньої праці : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 “Теорія та методика трудового навчання” / Т. Б. Носаченко; НПУ ім. М.П. Драгоманова. – К., 2006. – 22 с.
44. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі : підручник / за заг. ред. Г. В. Сухорукової / Г. В. Сухорукова, О. О. Дронова, Н. М. Голота, Л. А. Янцур. – К. : Видавничий дім “Слово”, 2010. – 367 с.
45. Олексюк-Казо Л. М. Основи прикладної творчості навч. посібник]. – К. : НПУ ім. М. Драгоманова, 2006. – 201 с.
46. Пантелеев Г. Н. Детский дизайн / Г. Н. Пантелеев. – М. : Карапуз-дидактика, 2006. – 192 с.
47. Пісоцький О. П. Проектування предметно-розвивального середовища у ДНЗ : навч. посіб. для студ. / О. П. Пісоцький, Л. М. Пісоцька. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – 57 с.
48. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / Т. І. Поніманська. – К. : Академвидав, 2004. – 456 с.
49. Програма розвитку дитини дошкільного віку “Я у Світі” (нова редакція). У 2 ч. / Аксьонова О. П., та ін. / наук. кер. О. Л. Кононко. – К. : ТОВ “МЦФЕР-Україна”, 2014.
Ч. II. Від трьох до шести (семи) років. – 2014. – 452 с.
50. Програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку “Радість творчості” / Р. М. Борщ, Д. В. Самойлик. – Тернопіль: Мандрівець, 2013. – 72 с.
51. Пухначева Е. Ю. Методика преподавания народного декоративно-прикладного искусства : Учебное пособие / Е. Ю. Пухначева. – М. : МГУКИ, 2000.
Ч. I. Педагогические основы, 2000. – 128 с.

52. Пышьева Н. С. Развитие творческой активности старших дошкольников в процессе ручного труда : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.07 “Дошкольная педагогика” / Пышьева Н. С. – М., 2009. – 243 с.
53. Роєнко Л. М. Прийоми стимулювання активності молодших школярів у предметно-перетворювальній діяльності / Л. М. Роєнко. – К. : Либідь – 128 с.
54. Роменець В. А. Психологія творчості : навч. посібник / В. А. Роменець. – К. : Либідь. – 2001. – 288 с.
55. Селли Дж. Очерки психологии детства / Селли Джордж. – М. : Гном-Пресс, 2005. – 64 с.
56. Стриженко Л. Художня студія: розвиток творчих здібностей / Л. Стриженко // Дошкільне виховання. – 2007. – №5. – С. 20-21.
57. Тарловская Н. Ф. Обучение детей конструированию и ручному труду в малокомплектном детском саду : кн. для воспитателя дет. сада / Н. Ф. Тарловская, Л. А. Топоркова. – М. : Просвещение, 1992. – 159 с.
58. Тименко В. П. Дошкільна дизайн-освіта: первинна діагностика обдарованості : метод. посіб. / В. П. Тименко, Л. Л. Єніна, Л. М. Савченко – К. : ТОВ “Інформаційні системи”, 2011. – 433 с.
59. Тименко В. П. Методика трудового навчання: технічної і художньої праці. Теоретичні засади і емпіричний досвід початкової дизайн-освіти : метод. посіб. / В. П. Тименко, В. В. Вдовченко. – К. : Інформаційні системи, 2009. – 332 с.
60. Философский словарь / Под ред. И. Т. Фролова – М. : Политиздат, 1991. – 560 с
61. Флёрина Е. А. Эстетическое воспитание дошкольников / под ред. В. Н. Шацкой. – М. : АПН РСФСР, 1961. – 334 с.
62. Цюпак І. М. Конструювання як складова дитячого дизайну / І. М. Цюпак // Збірник наукових праць студентів Харківської академії дизайну. – 2010. – №2. – С. 67-73.

